

CIVILIZĀCIJAS PRINCIPI

Valdis Kauķis

Saturs

Ievads	7
1. Civilizācijas priekšrocības	11
2. Materiālās pasaules uzbūves un darbības principi	23
3. Četru veidu motivācija	39
Pierādījumi	71
Vārdnīca	71

princips	āšrama (sociālais statuss)				resurss	motiva-tors	guvums	grēks
	studējošs	strādājošs	pensijā	atsacījies				
meistars	tīrība	X	X	X	laiks	meistarība	stabilitāte	izlaidība
biznesmenis	tīrība	līdzjūtība	X	X	nauda	bagātība	bagātība	gaļēšana
vadītājs	tīrība	līdzjūtība	askēze	X	vara	kārtība	gandarī-jums	apreibinā-šanās
zinātnieks	tīrība	līdzjūtība	askēze	ilgtspēja	zināšanas	zināšanas	brīvība	liekulība
	vecākie	darbs	uzkrājumi	dāvanas	← iztikas avots			

levads

Tā kā šeit aprakstītās civilizācijas mērķis ir atbrīvot cilvēku, aprakstītos principus varētu saukt arī par **brīvības** principiem. Saistībā ar civilizāciju grāmatā ir aprakstīti ideālas valsts uzbūves un darbības principi. Kaut arī ne visi lasītāji ir tieši saistīti ar valsts pārvaldi, no visiem tiek gaidīts, ka viņi kļūs par pilnvērtīgiem cilvēkiem, sabiedrības locakļiem, un ar ģenētisko materiālu vien tam nepietiek. Svarīgāka par iedzimtību ir izglītība jeb kultūra, jeb cilvēka iekšējā pasaule, kas viņu atšķir no divkājaina dzīvnieka.

Kas ir valsts? Kā atjaunot valsti? **Valsts pamatfunkcija ir nodrošināt ikvienam darbu**, un tikai no tās tiek atvasinātas visas pārējās. Labu darbu, kas ir interesants, atbilstošs, gandarījumu nesošs, pašam pa spēkam un citiem vajadzīgs. Labs darbs nav pārāk grūts un pilnībā apmierina cilvēka materiālās vajadzības. Daži uzskata, ka mūsdienās valsts institūcija īsti nepilda savas funkcijas, bet paši savējās arī nepilda. Lai pastāvētu cilvēku sabiedrība, nepieciešams kāds, kas tajā iesaistās.

Kas ir darbs? Kas ir pienākums? No kā sastāv cilvēku sabiedrība, kādus mērķus tā sasniedz, kā un kāpēc tā strādā? Tas šajā grāmatā ir aprakstīts, īsi un skaidri. Visiem ir tiesības uz labu darbu un brīvību, tās ir cilvēka galvenās (pat vienīgās!) tiesības, un tās ir arī viņa pienākums. Tālāk tas būs aprakstīts sīkāk. Izpildot savu pienākumu, cilvēks saņem visu, kas viņam nepieciešams. Dzīve ir vienkārša tiem, kas to paši nesarežģī.

Grāmatā aprakstīto civilizāciju sauc **varnāšrama**, jo tā analizē cilvēku darbību un īpašības, iedalot tos profesionālajās grupās (*varna*) un sociālajās grupās (*āšrama*). Varnāšrama veidojas ap četriem principiem jeb īpašībām (*tīrība, līdzjūtība, askētisms un ilgtspēja*). Sistēma, kas uz tiem nebalstās, NAV varnāšrama, pat, ja tur figurē tādas pat profesionālās un sociālās grupas (brāhamani, sanjāsī u.c.). Pretstats varnāšramai ir kastu sistēma, kurā tiek apspiesta cilvēka patiesā daba un brīvība. Varnāšrama ir mūžsena, bet dažādos laikos un vietās tā izkropļojas. Civilizācijas principi nekad nemainās, mainās tikai cilvēku vēlme un spēja tiem sekot.

Traucēkļi darbam un brīvībai ir šaubas, neziņa un bailes. Šaubas ir apziņas parazīti, kas neļauj cilvēkam izpaust savu talantu. Talants ir dots ikvienam cilvēkam, tā ir Dieva dāvana, bet tāda, kas varbūt vēl jāatklāj. Bailes rodas, novēršoties no savas dabiskās vides un pievēršoties surogātiem jeb Dieva aizvietotājiem. Visus šos traucēkļus viegli var uzveikt ar patiesām zināšanām. Labākas par teorētiskām (vispārīgām) ir praktiskas (konkrētas) zināšanas, kas ir pielietojamas, pārbaudāmas, un uzreiz dod lielisku rezultātu. Līdzeklis, ar kuru valsts nodrošina darbu un brīvību, pirmām kārtām, ir izglītības sistēma. Izpētot attiecīgās īpašības, atklāsies, ka valsts pārvaldes aparāts var nodrošināt darbu, bet ne brīvību un pilnvērtīgu izglītību, tāpēc ideālā valstī pārvaldes aparāts ir atkarīgs no izglītības sistēmas. Bez kvalificētiem skolotājiem izveidojas tāda situācija kā Latvijā, kur tas ir acīgārnī. Civilizācija sākas ar skolotājiem (kas nodrošina garīgās iespējas) un liellopu aizsardzību (kas nodrošina materiālās iespējas, bet netiks šeit sīki analizēta).

Atšķirībā no daļējām realizācijām, **dievišķā varnāšrama**, par kuru grāmatā runa, pieradina cilvēkus pie Dieva un pamazām ielaiž viņus Dieva sabiedrībā. Dievs ir visa skaistuma, spēka, bagātības, gudrības, slavas un brīvības avots. Ienākot sabiedrībā Dievam, līdz ar viņu ienāk arī visas šīs varenības. Uz zemes pilnvērtīga varnāšrama pastāvēja pirms 5000 gadiem. Civilizāciju nav radījuši ne cilvēki, ne mērkaķi. To ir radījis Dievs savām vajadzībām. Patiesībā viņam nekas netrūkst, jo visas Dieva vēlmes automātiski piepildās — tāds ir esamības mehānisms —, bet viņš ir sociāla būtne un mīl izklaidēties, tāpēc pastāv cilvēku sabiedrība kā viņa līdzgaitnieki, ar ko veidot attiecības. Dievs var visu pilnībā kontrolēt, bet Viņš ļauj brīvi izvēlēties savu personību katram pašam, jo izklaide balstās uz daudzveidību. Tāpēc cilvēki visi ir dažādi. Attiecības starp cilvēkiem ir laimes avots. Cilvēks, kas neatīsta savu unikālo individuālo personību, patiesībā nepilda pienākumu.

Kā atklāt savu unikālo individuālo personību? Unikālas spējas ir ikvienam cilvēkam, bet, lai tās izpaustu, ir nepieciešamas zināšanas un mērķtiecīga prakse. Tas pats sākotnējais faktors, kas radīja cilvēku, kas viņu joprojām uztur un māca, dod cilvēkam zināšanas arī par kārtību savā pasaulē. Personiskas attiecības ar Dievu ir augstākais sava talanta pielietojums un vislabākā prakse tā izkopšanai. Saskarsmē ar augstāko pilnības etalonu izpaužas arī cilvēka individuālā pilnība.

Dieva zināšanas cilvēkam ir pieejamas no svētajiem rakstiem un svētajām personībām, kam ar Dievu ir personiskas attiecības. Grāmata balstās uz šīm Dieva zināšanām (sanskritā — vēda), pārformulējot tās atbilstoši mūsu laikam un apstākļiem. Cilvēku sabiedrību, kas balstās uz Dieva zināšanām, sauc arī par vēdisku sabiedrību. Sabiedrību, kas nebalstās uz dievišķām zināšanām, nevar uzskatīt par pilnvērtīgu civilizāciju.

Svarīgāko grāmatā izmantoto vārdu nozīmes ir dotas glosārijā (skaidrojošajā vārdnīcā) 14. nodaļā. To ieteicams izlasīt pilnībā, vai nu atsevišķi, vai paralēli ar pamattekstu. Lai izdotu vēlamu par esošo, cilvēki bieži maina vārdu nozīmi, tāpēc tās nepieciešams fiksēt, lai saglabātu teksta jēgu. Kursīvā izcelto vārdu nozīme ir definēta 14. nodaļā, piemēram, *pastāvība* nav tas pats, kas parastā pastāvība. Ērtākai lietošanai, saīsināta terminu vārdnīca ir pievienota ieliktnī.

12. nodaļā ir iekļauti citētie panti no svētajiem rakstiem. Nodaļas sākumā ir skaidrojums par izmantoto sanskrita pierakstu. Tekstā norādes uz citātiem ir dotas iekavās aiz attiecīgajiem apgalvojumiem. Pats apgalvojums ir iekļauts arī grāmatas tekstā, tāpēc lasot nav nepieciešams pārlēgties, un 12. nodaļu ar pantiem, tulkojumiem un komentāriem var izlasīt pēc tam, salīdzināšanai. Citiem vārdiem, grāmatu paredzēts lasīt visu pēc kārtas, no vāka līdz vākam.

Kā atrast savu vietu pasaulē? Dzīvās būtnes ir iemiesotas materiālajos ķermeņos, tāpēc nejutās pilnībā brīvas. Šī grāmata ir paredzēta cilvēkiem, kas sevi uzskata par ķermeni. Pareizi lietojot ķermeni, brīvība būtiski pieaug, un cilvēks patiešām atdzīvojas. Te ir apkopotas un izskaidrotas zināšanas, kas ļauj detalizēti atšifrēt “savu dabu”,

“savu vietu” un “savus pienākumus”, saskaņā ar materiālās pasaules īpašībām. Pilnīga brīvība ir augstākais mērķis, ko sniedz tieši civilizācija. Aiz brīvības sākas mīlestība, bet tai šajā grāmatā mēs pieskarsimies tikai nedaudz. Cilvēku, kas pārzina civilizācijas principus, ir ļoti grūti piemulķot, un pats viņš būs labs kolēģis, ģimenes loceklis, skolotājs vai vadītājs. Cerams, ka šī grāmata būtiski paplašinās Jūsu iespēju robežas.

Daži secinājumi ir autora iegūti, apmeklējot seminārus, diskutējot ar svētām personībām, meditējot un analizējot Dieva dotos principus. Lai labāk izceltu būtisko, mazāk svarīgas detaļas daudzviet ir izlaistas. Viss ģeniālais ir vienkāršs. Ja cilvēku “pārbaro” ar informāciju, viņš to vairs pārstāj uztvert, var pazaudēt kopainu un sākt jaukt detaļas ar būtisko. Grāmata ir ļoti koncentrēta. To var izlasīt ātri, un tā ir pietiekami maza, lai to varētu izlasīt ikviens, un atliktu vairāk laika pārdomām. Tomēr, mērķauditorija ir gudrākie. Tas nozīmē, ka teikumi ar sarežģītu struktūru un nozīmi ir atstāti tekstā, un lasītājam nāksies tos izlaist pēc savas gaumes. Grāmata aptver arī ezoteriskas tēmas un pārdomas ir tiešām nepieciešamas. Dziļākai satura izpratnei var izmantot sekojošu jogas metodi — uzdot sevi interesējošos jautājumus Dievam un pēc kāda laika saņemt atbildi. Svētie raksti, tādi kā Bhagavad-gīta un Šrīmad-Bhāgavatam, ir dzīvi un reaģē uz lasītāja jautājumiem ne tika caur grāmatas lappusēm, bet arī dzīvē.

Cerams, ka vēlāk tiks izveidota grāmata par varnāšramu ar daudziem piemēriem un skaidrojumiem plašam lasītāju lokam, bet pagaidām tas izrādījās nepraktiski, jo būtiskās domas pazustu pārlietu garos skaidrojumos. Autora mērķis bija pēc iespējas ātrāk izplatīt pamatzināšanas, lai nekavējoties palīdzētu cilvēkiem, kas šaubās par dzīves jēgu. Četrus pamatprincipus nav grūti iegaumēt. Zinot tos, daudzi citi civilizācijas aspekti izriet kā loģiski secinājumi. Dažas koncepcijas, tādas kā pasaules uzbūve, ir pelnījušas atsevišķu grāmatu, un detalizēti šeit izskaidrotas netiek. Nesaprotamās vietas pirmajā lasījumā var izlaist, un atgriezties pie tām pēc papildu materiāla izpētes.

1. Civilizācijas priekšrocības

Varnāšramas mērķi
Salīdzinājums ar dzīvnieku pasauli
Salīdzinājums ar cilvēku radītām sistēmām
Salīdzinājums ar citām dievišķām sistēmām
Salīdzinājums ar sociāli-religiskām biedrībām
Vienotība daudzveidībā (individuāla pieeja)
Zināšanas atbrīvo

Varnāšramas mērķi

Varnāšramas sistēma uzstāda mērķus ikvienam cilvēkam, jebkurā vecumā, atbilstošus viņa spējām un interesēm. Tas ļauj cilvēkiem kopumā sistemātiski sasniegt **četrus mērķus** — stabilitāti (*dharma*), materiālo labklājību (*artha*), piepildīt materiālās vēlmes (*kāma*), un atbrīvoties no visām ciešanām (*mokša*). Civilizācija ne tikai apmierina materiālās vajadzības, bet arī kalpo par svētīgu pamatu garīgajai praksei, kas realizē dzīvās būtnes augstāko spēju — *mīlestību*. Varnāšrama palīdz atklāt mīlestības iedīgļus ikvienā cilvēkā un pakāpeniski attīstīt tos. Mīlestība ir ikviena cilvēka galvenais resurss.

Varnāšramas sistēma nav paredzēta lai uzspiestu kādu mākslīgu dalījumu kastās pēc radniecības vai cita ārēja faktora. Klasifikācija notiek pēc paša cilvēka **īpašībām** un **darbības** (BG 4.13). Raksturs ir iedzimts, bet to var mainīt ar izglītību. Tāds iedalījums ir paredzēts, lai cilvēku sabiedrība pastāvētu mierā un pārticībā. No otras puses, varnāšrama nav pašmērķis, tā ir tikai līdzeklis. Ļoti pilnīgs, efektīvs līdzeklis, kas pakārtots augstākam mērķim — attīstīt cilvēkos mīlestību.

Bez garīgu mērķu esamības, varnāšrama zaudē savu nozīmi. Tā ļauj ērti apmierināt dabiskās vajadzības, lai paliktu vairāk laika garīgai praksei. **Garīgs** dzīves skatījums paredz, ka cilvēki uztver viens otru kā dzīvas būtnes, kas principā ir līdzvērtīgas, un savstarpēji vienotas. **Materiālistisks** dzīves skatījums, turpretī, paredz, ka cilvēkus analizē kā mašīnas, nedzīvus mehānismus ar ierobežotu vai nekādu brīvību, un, līdz ar to, bez kopīga mērķa. Materiālisma iespaidā pieaug egoisms, cilvēki pārstāj sadarboties, un civilizācijas mērķi sasniegti netiek.

Salīdzinājums ar dzīvnieku pasauli

Gan cilvēki, gan dzīvnieki meklē **laimi**. Gan cilvēki, gan dzīvnieki ir iemiesoti materiālajos ķermeņos. Galvenā atšķirība ir **saprāts**, kurš cilvēkiem ir attīstīts, bet dzīvniekiem — nē. Nav tādas lietas kā cilvēka vai dzīvnieka (vai auga) *dvēsele*, visas dvēseles potenciāli ir vienādas un var atrasties jebkura tipa ķermenī (BG 2.22-24). *Materiālais ķermenis* dvēseli ierobežo un izolē no garīgās pasaules. Kamēr dvēsele lolo savtīgas vēlmes, viņu nevar laist plašākā sabiedrībā (garīgajā pasaulē).

Dievs vienādi rūpējas par visām dvēselēm (BG 9.29), bet dvēseles visas ir unikālas un izdara katra savu izvēli, tāpēc katrā gadījumā attiecības ir īpašas. Pārvarot grūtības, dvēseles **attīstās**. Dievs vēlas attīstīt visas dvēseles, lai tās būtu līdzvērtīgas viņam pēc īpašībām (BG 7.17,18), tāpēc noslogo viņas, katru atbilstoši viņas sasniegtajam apziņas līmenim.

Dzīvniekiem viss mūžs paiet, cīnoties ar ķermeniskām problēmām, t.i. **guļot, ēdot, vairojoties un sargājoties**. Tādējādi, cīnoties par izdzīvošanu, dzīvnieki attīstās. Cilvēkiem ir mazāk egoisma nekā dzīvniekiem, tāpēc Dievs viņiem ļauj ļoti viegli apmierināt ķermeniskās vajadzības. To konstatēja arī amerikāņu filozofs H.D.Toro savā galvenajā darbā “On Walden Pond”. Cilvēku uzdevums ir augt kā personībām, tāpēc viņu mūžs paiet, izkopjot **tīrību, līdzjūtību, askētismu un veselo saprātu (satjam)**.

Pieejas kritērijs civilizētai sabiedrībai ir cieņa pret citiem, tas ir minimālais nosacījums, lai cilvēks kļūtu par civilizētas sabiedrības locekli. **Cieņa** ir daļa no pirmā principa, **tīrības**. Tā nozīmē — atzīt, ka labais pastāv arī ārpus manis, un es neesmu ne vienīgais, ne svarīgākais. Cilvēki arī ir daļēji savtīgi, bet katram ir pienākums dalīties ar citiem kādā jomā. Tā ir tā joma, kurā cilvēks attīsta savas labās īpašības. Pēc rakstura un darbības cilvēkus iedala četrās profesionālajās grupās (**varNa**), kuru ietvaros cilvēks iziet, lielākais, četrus dažādus dzīves posmus (**āšrama**). Visos posmos viņš ir vajadzīgs citiem, tāpēc pastāv pozitīva atgriezeniskā saite un sistēma dabiski motivē visus dalībniekus progresēt. Darbs ir viegls, un dalīties katram ir īpaši paredzēts ar to, kā viņam ir **daudz**, vai arī kas ir viegli pieejams vai atjaunojams. Viens strādājošs cilvēks var uzturēt vismaz desmit citus (kas viņam varbūt palīdz katrs savā jomā, piemēram, ar emocionālu atbalstu). Dievs tik un tā uztur visus, ieskaitot zvērus un augus (BG 15.17), kas nemaz apzināti nestrādā. Tomēr cilvēkiem, atšķirībā no zvēriem, viņa ieteiktā sistēma ir varnāšrama (BG 4.13). Dievs ir viegli pieejams saviem sekotājiem (BG 8.14-16), tādēļ cilvēkiem sasniegt Dievu ir daudz **vieglāk nekā zvēriem**. Sekošana varnāšramai ir viens no veidiem, kā tuvojies Dievam.

Katrs cilvēks ir nodrošināts ar visu viņam nepieciešamo, lai sasniegtu pilnību. Dabā trūkums nepastāv, un nav arī pamata bailēm, vienīgās patiesās briesmas ir nesaprast notiekošā jēgu un neizmantojot savas iespējas. Veiksmīgi izlietoto resursu vietā cilvēks arvien saņem jaunus — aizvien vērtīgākus, tāpēc trūkums nav iespējams. Katram ir brīva izvēle — nodoties slinkumam un nolaidībai, kas noved pie nožēlas, vai arī centties pildīt savu pienākumu, kas noved pie iekšēja miera un gandarījuma (BG 2.66). Civilizācijas ietvaros visi tiek pamazām atradināti no slinkuma, dodot pozitīvu alternatīvu, un tāpēc bauda labklājību. Cilvēki savu dzīvi var veidot apzināti, viņu brīvība var ievērojami pārsniegt dzīvnieku un augu brīvību.

Lai nodrošinātu augstu brīvības līmeni, nepieciešama noteikta sabiedrības organizācija. Zināma organizācija pastāv arī dzīvnieku vidū, bet cilvēku sabiedrībā tā ir kvalitatīvi citā līmenī. Ar ko cilvēku sabiedrība atšķiras? Dzīvniekus organizē **ēšana, gulēšana, aizsardzība un vairošanās**. Dzīvīvajai būtnei ir jābūt pietiekami trulai, lai apmierinātos ar to vien. Šīs funkcijas pastāv arī cilvēku sabiedrībā, taču tām nav noteicoša loma. Dzīvnieku sabiedrībā sadarbība ir instinktīva, bet cilvēki sadarbojas brīvi

un apzināti. Sadarbība ar citiem ir svarīgāka nekā vienkārši ķermeņa uzturēšana pie dzīvības. Izdzīvošana un veselība ir tikai palīgīdzekļi ceļā uz augstākiem mērķiem. Saprātīgo cilvēku sabiedrība dod principiāli augstāku laimi nekā maņu orgānu kairināšana. (Vēl augstāka laime ir joga jeb pastāvīgs kontakts ar Dievu.) Cilvēku sabiedrība balstās uz **tīrību, žēlsirdību, askētismu un veselo saprātu**. Civilizētā sabiedrībā par ķermeņa uzturēšanu praktiski nav jā rūpējas, tas notiek gandrīz automātiski. Cilvēks ir tuvāk Dievam, pateicoties zināšanām. Dažādiem dzīvniekiem dažādas ķermeņa funkcijas ir daudz pārākas par cilvēku (dzirde, tauste, redze, oža, garša, muskuļu spēks, ātrums, lokanība, izturība salā un karstumā, mehāniskā izturība, svars, spēja mainīt krāsu un formu u.c.). Cilvēka pārākums ir viņa **saprātā**. Saprāta funkcijas ir **gribas-spēks** un **atmiņa**. Cilvēks spēj nospraust sev augstākus mērķus (ārpus ķermeniskas darbības). **Izglītība** ir process, kas cilvēku padara no divkājaina dzīvnieka par civilizētu. Izmantojot zināšanas par varnāšramu, Jūs varēsiet vismaz lokāli uzlabot savu dzīvi, bet pamazām arī visa sabiedrība kopumā varētu pacelties līdz cilvēciskam dzīves līmenim.

Salīdzinājums ar cilvēku radītām sistēmām

Pastāv dažādas cilvēku veidotas raksturu klasifikācijas un sevis pilnveidošanas sistēmas. Empīriskās sistēmas un metodes ir pieskaņotas konkrētajai **vietai, laikam un apstākļiem**. Zinātniekiem nav ne vajadzības, ne iespēju aptvert sabiedrības arī uz citām planētām, citos laikmetos un pat citos visumos. *Krišnam* tāda iespēja ir, visas pasaules visos esamības aspektos ir pilnībā atkarīgas no viņa. Viņa piedāvātā sistēma ir absolūti stabila un universāla, tā ir derīga visām cilvēku sabiedrībām visos visumos (un reizēm tiek attiecināta arī uz citām cilvēkveidīgām būtnēm). **Bhagavad-gītā** Krišna īsumā apraksta savu izveidoto sistēmu, un šajā grāmatā tā tiks atreferēta.

Varnāšrama var pastāvēt mūžīgi, jo tās pamats ir mūžīgs (Dievs). Pretstatā, cilvēku veidotās sistēmas parādās, pazūd un pārveidojas. Roma pastāvēja 1200 gadus. Varnāšrama pastāvēja pirms 5000 gadiem, tā pastāvēja pirms 2 miljoniem gadu (BG 4.1), tā pastāvēja arī iepriekšējā visumā (ŠB 3.9.43). Tā ir **mūžīga**, jo arī garīgajā pasaulē (*vĒ-kuNTha*) un Dieva mājvietā (*goloka*) cilvēki mūžīgi dzīvo varnāšramas sistēmā, lai gan viņu kvalifikācija ir daudz augstāka par tām, kuras aprakstītas šajā grāmatā. Tas pierāda, ka varnāšramas sistēma ir pilnīga, nekad neapnīk un neizsmēļ attīstības iespējas. Dieva uzturēta, tā ir pastāvējusi vienmēr, jau pirms materiālā visuma radīšanas. Arī nākotnē, pateicoties astroloģijai, var aprēķināt pat vēl nedzimušas personas raksturu un dzīves gaitu. Empīrisko metožu prognozēšanas spējas ir daudz mazākas.

Cilvēki, kas izveido raksturu klasifikācijas sistēmas, nekontrolē realitāti, tāpēc nevar uzņemties atbildību par savām izstrādēm. Šo sistēmu virzītāji faktiski neuzņemas nekādu atbildību par saviem sekotājiem, nedz arī par rezultātiem ko viņu teorijas izraisīs sabiedrībā. Krišna, turpretim, dod pilnīgas garantijas saviem sekotājiem (BG 9.22, BG 8.14-15, BG 18.46), un viņam ir vara nodrošināt visus esamības aspektus neierobežotam skaitam cilvēku. Tā kā pats Dievs garantē cilvēka iespējas **strādāt** (BG 2.47), atņemt darbu var tikai kāds, kurš ir varenāks par Dievu.

Tā kā varnāšrama ir paša Absolūta veidota, neviens būtisks aspekts vai faktors te nav izlaists. Empīriskās sistēmas koncentrējas tikai uz dažiem realitātes aspektiem, atstājot citus, tajā skaitā būtiskus, bez uzmanības. Atbilstoši rietumu zinātniskajai tradīcijai, tā var sniegt tikai **hipotēzes** un pagaidu rezultātus. Turpretī, austrumu zinātniskā metode ir stabila un dod absolūti precīzus rezultātus. Tāda starpība rodas tādēļ, ka austrumu metode uzklausa tikai īsto autoritāti, bet rietumu zinātniskā metode cenšas empīriski atsijāt labāko no dažādām neautoritatīvām teorijām.

Kā piemērus empīriskām **klasifikācijas** sistēmām var minēt: Sjūzanas Delindžeras (Dr. Susan Dellinger) **psihogeometrijas** metode personāla atlasei (drsusan.net), **Maiersas-Briggs** tipu klasifikators (intraverts/ekstraverts, sensors/intuīts utml., en.wikipedia.org/wiki/Myers-Briggs_Type_Indicator), Lielais piecinieks (Big five) (en.wikipedia.org/wiki/Big_Five_personality_traits), **socionika** (angl. socionics). Maikls Geisens (Prof. Michael Geisen, ASV 2008. gada “tautas skolotājs”) klasificē studentus kā vizuālos, kinestētiskos, muzikālos, sabiedriskos, introvertos, loģiskos un lingvistiskos.

Paši rietumu zinātnes pārstāvji kritizē empīriskās sistēmas, piemēram, Big_five, jo tā pat necenšas meklēt un skaidrot cēloņus un likumsakarības, bet tikai apkopo novērojumus ar statistiskām metodēm.

Varnāšramas sistēma raksturo cilvēka mērķus un pienākumus, gan visa mūža laikā (*varNa*), gan konkrētajā dzīves posmā (*āŠrama*). Tie ir svarīgāki faktori, nekā pārejoši emocionāli stāvokļi, kas reizēm ir tikai ārstējamās slimības (melanholisms). Pilnīgi visu materiālo īpašību pamats ir trīs *guNa-s*, tāpēc neviena cita klasifikācijas sistēma nevar būt tik būtiska un piemērota cilvēkam kā varnāšrama.

Cilvēki — sistēmu veidotāji nevar dot tādas garantijas savas misijas izvēlē kā Absolūts. Daži no viņiem paši jau ir miruši, viņu vārdi un personības izzudīs laika ritumā, bet Krišna, varnāšramas autors un uzturētājs nekad neizzudīs. Tā kā visa pasaule eksistē viņa prātā, Dievs vienmēr būs pieejams. Viņš pats ir dzīvs un uztur savu sistēmu dzīvu.

Kā piemērus empīriskām **pašizaugsmes** sistēmām var minēt: **Stīvena Kovi** (Covey) septiņi ļoti rezultatīvu cilvēku paradumi, **Stīva Sibolda** (Siebold) 177 sīksta prāta (Mental Toughness) noslēpumi, **Antonija Robinsa** ātrās plānošanas metode (<http://training.tonyrobbins.com>), **anonīmo alkoholiķu** 12 soļu metode, E. Blavatskas **slepenā doktrīna** (kas vēlāk kļuva par pamatu fašisma izveidei).

Kaut arī šīs metodes dod lieliskus rezultātus atsevišķos gadījumos, tās nav universālas un visaptverošas. Bieži vien metodes autors vienkāršo mērķauditoriju tā, it kā viņa ieteikumi attiektos uz visiem. Viņš ir atradis kādu metodi, kas palīdz konkrētajā situācijā viņa praksē, bet ne vienmēr šī metode ir derīga arī citā situācijā. Piemēram, vai visiem vajag vairāk naudas? Nē, dažiem vajag mazāk naudas un mazāk atbildības, un tad viņi būs laimīgāki. Citiem vajag vairāk naudas un daudz vairāk atbildības, un tikai tad viņi būs laimīgi.

Varnāšrama nav pašpalīdzības sistēma. Kaut arī tā ir sociāla sistēma, progresa avots nav pati sabiedrība, progresa avots ir **Dievs**, kurš šo mijiedarbības sistēmu dažādos veidos manāmi un nemanāmi sponsorē. Visas labās rakstura īpašības piemīt sākotnējai personībai. Tieši vai netieši sadarbojoties ar Viņu (**joga**), arī cilvēki pamazām pārņem no viņa šīs labās īpašības (piemēram, gudrību, bagātību, skaistumu, dejot prasmi, runas mākslu utt.).

Salīdzinājums ar citām dievišķām sistēmām

Tā kā *vēdas* ir pastāvējušas vienmēr, daudzas cilvēku klasifikācijas sistēmas ir no tām atvasinātas un nekonkurē ar varnāšramu. Piemēram, *ajurvēda* analizē cilvēka ķermeni pēc trīs fizioloģiskajiem komponentiem (doša) — vatta, pitta, kapha. **Vatta** nodrošina kustību (tajā skaitā, informācijas) organismā, **pitta** nodrošina katabolismu jeb pārtikas un informācijas uzņemšanu, un **kapha** nodrošina anabolismu jeb sintēzi. Ja kāda no tām dominē, cilvēku sauc par attiecīgā tipa cilvēku. Šīs trīs došas raksturo tikai rupjo ķermeni un daļēji — prātu, bet cilvēkiem nepatīk, ja viņus analizē tikai kā nedzīvus mehānismus. Vēsturiski pārveidojoties caur grieķu medicīnu, rietumu pasaulē ajurvēdiskās došas ir nonākušas kā četri temperamenta tipi (attiecīgi **sangviniķis, holeriķis, flegmatīķis, melanholiķis**). Prakses ziņā, ajurvēda lielā mērā strādā ar 6 garšām, egoismu un rakstura īpašībām, ko tās izraisa (saldā—pieķeršanās, sāļā—alkatība, skābā—skaudība, rūgtā—skumjas, asā—dusmas, sūrā—bailes). Varnāšrama un ajurvēda ir dažādas vēdu daļas (sociālā zinātne un medicīna), un viena otru papildina.

Pazīstams Bhagavad-gītas sekotājs ir **Veins Daiers** (Wayne W. Dyer): “Ikvienai problēmai ir garīgs risinājums”. Viņa semināri un grāmatas ir drīzāk vēdu turpinājums nekā pretstats, adaptēts rietumu cilvēkiem. Citi pazīstami Bhagavad-gītas sekotāji ir A. Einšteins, amerikāņu transcendentālisti (Ralfs Valdo Emersons, Henrijs Deivids Toro), Radživs Gandhi (nevardarbīgā pretošanās). Viņu filozofiskajiem uzskatiem ir autoritatīvas saknes, lielākā vai mazākā mērā tie atspoguļo Krišnas mācību, bet tie nav pilnībā integrēti ar vēdām.

Latvijā civilizācija pastāvēja vēl pirms kristietības ienākšanas. Lāčplēsis jau pirms vācu bruņinieku atpeldēšanas runāja ar dieviem un kopā ar Koknesi devās uz Burtnieku pili studēt svētos rakstus. Gan **dievturība**, gan **kristietība** var aizvest cilvēku pie Dieva, bet neviena reliģija nevar aizliegt cilvēkam nonākt pie Dieva, jo Dievs kā absolūts ir visur. Tā kā lielākā daļa mūsdienu cilvēku neseko ne dievturības, ne kristietības principiem, universāli civilizācijas principi ir ļoti vajadzīgi, lai atjaunotu saskaņu sabiedrībā. Savus svētos rakstus latvieši sen ir nozaudējuši (nogrima Burtnieku ezerā?), tāpēc nepieciešams zināšanas importēt no jauna. Dievturība sastāv vairāk no sentimentiem nekā konkrētām zināšanām, tāpēc to ir grūti analizēt. Mūsdienu akadēmiskā izglītība, savukārt, nedod garīgu gandarījumu, jo neiziet ārpus prāta darbības sfēras. **Vēdiskās** zināšanas aptver gan praksi, gan teoriju, gan garu, gan matēriju, tāpēc var pilnībā apmierināt visas cilvēku vajadzības. Šī grāmata balstās uz avotiem, kas ir senāki pat par Bībeli.

Šī grāmata cenšas loģiski izskaidrot cilvēku iekšējo pasauli, bet neievieš nekādus jaunus vai papildus likumus, noteikumus vai pienākumus. Pasaule vienmēr ir pastāvējusi pēc Dieva likumiem. Dievs ir absolūts, visaptverošā sākotnējā personība, kuras ietvaros jebkad jebkas ir noticis. Atšķirības ir tikai cilvēku apziņā: ja viņi Dievu izstumj no sava pasaules redzējuma, tad viņiem sākas problēmas, jo Dievam nepatīk, ka viņu izstumj no spēles — spēles, kura sākotnēji bija **viņa** ideja, kuru viņš īsteno par saviem **līdzekļiem**, un kuru viņš vienmēr arī **kontrolē**. Jūsu rokās tagad ir grāmata, kas īsi un precīzi formulē cilvēku sabiedrības uzbūves un darbības principus. Izlasot to, pasaules kārtība nemainīsies, bet Jūsu dzīve gan var radikāli mainīties, ja, uzzinājis spēles noteikumus, ar labāku izpratni par realitāti, Jūs sāksiet izmantot jaunatklātās iespējas.

Salīdzinājums ar sociāli-religiskām biedrībām

Dažas civilizācijai līdzīgas kopienas tiek radītas ap spēcīgām personībām. Tādas ir San Mjung Mūna izveidotā “Unificaton church” (mūnisti), Vladimira Megrē (“Krievijas skanošie ciedri”, Anastāsija) ekociemati, Sai Babas sekotāju starptautiskā organizācija (Sathya Sai International Organization). Šīs organizācijas ir ļoti veiksmīgas komerciāli, bet nav ziņu par to locekļu garīgo progresu.

Biedrību locekļi paliek **ķermeniskas** dzīves izpratnes līmenī. Visos trīs piemēros attiecīgo sabiedrību ietvaros ģimenes laime skaitās būtiska. Bet faktiski laime no dzimumdzīves (un jebkura jutekliska laime) vienmēr ir ierobežota. Bezgalīga laime var būt tikai saskarsmē ar **bezgalīgo**. Matērija ir bezgalīga, bet tā nav laimes avots. Tas pierāda, ka attiecīgo kustību ideologi nekad nav bijuši saskarsmē ar neko vairāk kā matēriju. Cilvēki, kas tiecas uz augstāku laimi, viegli atsakās no dzimumdzīves.

Fiziskais ķermenis nav cilvēka esamības svarīgākā sastāvdaļa. Fizisko ķermeni ārstē ar pareizu ēdienu un dienas režīmu. Komunicējot, cilvēki pamatā saskaras viens ar otra iekšējo pasauli (prātu), kas ir svarīgāka. Attīstot kalpošanas attieksmi, cilvēki atbrīvojas no egoisma, kas ir materiālo ciešanu avots. Bet patiesā cilvēka identitāte ir garīgā dvēsele, kura nekad nemainās (BG 2.25), un cieš no saskarsmes ar pārejošo matēriju. Bez **attiecībām** ar Dievu nav iespējams nonākt garīgajā pasaulē. Cilvēku radīto biedrību centrā ir to dibinātāji-cilvēki, bet dievišķās varnāšramas centrā ir tās izveidotājs-Dievs. Paliekot matērijā, ciešanas nevar izbeigt pilnībā, bet varnāšramas sistēma ir paradzēta, lai novestu dvēseli garīgajā pasaulē (*vĒkuNTha*), kur ciešanu nav. Varnāšramas ietvaros starp cilvēkiem un Dievu veidojas tādas pat attiecības, kādas tās ir garīgajā pasaulē.

Cita biedrību atšķirība no varnāšramas ir to **pārejošais** raksturs. Pēc līdera nāves, biedrības zaudē iepriekšējo formu un ietekmi. Turpretī, varnāšramas uzturētājs nevar pazust principā (jo tad izzustu visa realitāte), Varnāšramas nozīme nekad nemazinās.

Vienotība daudzveidībā (individuāla pieeja)

Laime ir kopīgs resurss un tiek kultivēta mijiedarbībā. Individuāli var praktizēt tikai attīrīšanos. Egoisms saindē komunikāciju un pārvērš saskarsmi no laimi radošas laimi

postošā. Nododoties dēmoniskai vadībai, cilvēki tiek uztrenēti sagādāt citiem sāpes, viņi to dara pat neapzināti. Tāpēc ir nepieciešama **iekšēja attīrīšanās**, lai varētu kļūt par daļu no sabiedrības.

Daudzveidība nav slikta, tā ir baudas pamats. Kura ir jūsu mīļākā krāsa, mīļākā dziesma un mīļākais ēdiens? Bet vai jūs būsiet laimīgs, ja viss būs jūsu mīļākajā krāsā, skanēs tikai jūsu mīļākā dziesma, un katru dienu galdā būs viens un tas pats mīļākais ēdiens? Dažādība ir baudas pamats. Lai realizētu savu vēlmi baudīt, Dievs rada dažādību, tādējādi Dieva vēlme baudīt ir radīšanas dziļākais cēlonis, un Dieva bauda ir esamības augstākais mērķis. Dievs rada dažādību, izvēršot no sevis atsevišķas apakšpersonības, un rada dažādas pasaules, kurās ar šīm savām daļām izspēlē dažādas lomas. Laiks ir līdzeklis, ar ko Dievs liek visam darboties. Šīm atsevišķajām dzīvajām būtnēm — Dieva daļām tiek dota izvēles brīvība. Bezgalīgajam ir vajadzīga bezgalīga dažādība, tāpēc dzīvo būtņu, un pat pasaulu, ir bezgalīgi daudz. Dievs pavada katru dzīvo būtni kā virsdvēsele jeb sirdsapziņa, novēro un novērtē tās izvēli, dodot dzīvajai būtni laimi vai ciešanas, lai tā attīstītos par interesantu personību. No vadības teorijas ir zināms, ka cilvēks karjeras ceļā vadās pēc mērāmiem kritērijiem: algas, dienesta pakāpes, publikāciju skaita. Būdam labs vadītājs, Dievs cilvēkiem dod varnāšramas sistēmu ar skaidriem kritērijiem, pēc kā ikvienam sekot savai attīstībai (vecums / bagātība / vara / zināšanas, skat. aiznākošajā nodaļā). Cits vadības aspekts ir tāds, ka cilvēks dara to, par ko viņu atalgo, un nedara to, par ko soda. Laime un ciešanas ir Dieva instrumenti, un nepastāv atrauti no Dieva. Valsts likumi dažreiz var strādāt vai nestrādāt, atkarībā no tā, cik viņi atbilst Dieva likumiem, bet Dieva likumi vienmēr strādā. Tādējādi, sava pienākuma izpilde attiecībā pret Dievu ir augstākā sasniedzamā laime.

Dažādu raksturu cilvēkiem dažādos mūža posmos ir dažādi pienākumi, bet darbība vienmēr ir labāka par pasivitāti (BG 2.47). Mēs jeb dzīvās būtnes esam pārākas par matēriju (BG 7.5). Dzīvajai būtni ir jāattīstās. Varnāšrama neparedz ne rutīnu, ne stagnāciju, ikvienam raksturam un dzīves etapam tiek doti mērķi, kas ir izaicinoši, bet sasniedzami. Dievam ir vajadzīgi sava līmeņa kompanjoni, nobriedušas personības (BG 10.4-5). Viņš no mums sagaida ļoti daudz. Viņš arī nodrošina visu, kas mums vajadzīgs. Tāpēc saikne ar Dievu ir augstākā darbības meistarība (BG 2.50).

Pasaulē viss ir vienots. Izmantojot kontaktu ar realitāti (jogu), jūs variet veltīt visas pūles vienam darbam, bet no citiem saņemt visu, kas jums nepieciešams. Līdzīgi kā jūs daudz ko sagaidāt no citiem, citi no jums arī daudz ko sagaida. Savstarpējais atbalsts ļoti palīdz. Piemēram: skatītājs maksā sportistiem, lai viņi sporto ar tādu meistarību, kāda viņam pašam nav sasniedzama; vēlētais balso par politiķiem, kas uztur kārtību valstī, kaut arī pats viņš to nespētu; lasītājs pērk žurnālus, kuros viņam svarīgā informācija ir sagatavota viegli uztveramā veidā, bet pats viņš to nespētu savākt. Izpildītāji šādu atbalstu skaidri jūt. Cilvēks, kuram mērķa nav, vai arī viņš šo mērķi neatklāj, vai arī viņa mērķis atņemtu laimi citiem, atbalstu nesaņem. Dieva un/jeb sabiedrības atbalsts var būt daudzkārt varenāks par paša cilvēka resursiem, tāpēc daudz vieglāk gūt panākumus būs tam, kura mērķis saskan ar citu interesēm, viņš šo

mērķi ir skaidri formulējis un pie tā strādā.

No otras puses, lepnums noved cilvēku izolācijā. Cilvēks, kas māna pats sevi, nespēj efektīvi izmantot esošos resursus. Lepnums viņam pašam izmaksā dārgi. Cilvēks var dzīvot bezmērķīgi, veltīt visu savu uzmanību vienam mērķim, vai arī censties sasniegt daudzus mērķus reizē. Dzīvojot bezmērķīgi, cilvēks tērē gan savus iekšējos resursus, gan ārējos. Tāds viņš nevienam nav vajadzīgs. Viņa saprāts nestrādā. Neizlēmīgā cilvēka resursi tiek pārdalīti saprātīgajiem. Uzmanības sadalīšana arī padara centienus mazāk efektīgus. Lai varētu savu darbu darīt ar nedalītu uzmanību, cilvēkiem ir jāmacās paļauties vienam uz otru. Sabiedrībai kopumā ir izdevīga darba dalīšana, kas ir civilizācijas formālais aspekts. Pareizi organizēta, tā ir nevis šķiru cīņa, bet gan šķiru sadarbība.

Civilizētā valstī dažādu sociālo un profesionālo grupu intereses nesaduras. Dievs kā augstākais mērķis, visa avots un augstākā autoritāte nodrošina, ka viņa sabiedriski-profesionālā sistēma ir harmoniska. Tajā cilvēki tiek sakombinēti gan savā starpā, gan ar citām Dieva enerģijām (dabas spēkiem), tā, ka viņi ne tikai netraucē viens otram, bet kļūst viens otram vajadzīgi. Dažādu raksturu un interešu cilvēki papildina viens otru dabiskā veidā — ideāla darba dalīšana. Katrs dara to, ko viņš ir motivēts darīt. Savs īstais darbs nekad neapnīk. Varnāšramas ietvaros cilvēks var strādāt savu darbu ar pilnu atdevi un justies pasargāts, jo viņa vajadzības ar to tiek apmierinātas. Viņam nav jāraizējas par traucēkļiem, kuri novērstu uzmanību no darba. Tas garantē gan lielisku materiālo rezultātu, gan emocionālu apmierinājumu. Varnāšrama apvieno dažādas dabas cilvēkus savstarpēji izdevīgā sistēmā, nelaužot cilvēku individuālo dabu.

Katra dzīvā būtne ir daļiņa no Dieva, un katrai viņai ir kaut kas tāds, kas citiem ir vajadzīgs. Zināt to un izmantot ir patīkami. Cilvēks varēs strādāt ar pilnu atdevi un bez raizēm tikai tad, ja viņš zin, ka viņam ir sava vieta pasaulē, un viņš ir citiem vajadzīgs. Ir patīkami zināt, ka tu esi citiem vajadzīgs. Varnāšramas sistēma pārveido neliešus par tīrām personībām, iesaistot lietderīgā darbā. Tās ietvaros katrs atrodas savā vietā un dara savu darbu. Sanskritā to sauc par dharmu jeb kārtību, tāpēc varnāšramas sistēmu sauc arī par *sanātana dharmu* jeb **mūžīgo kārtību**. Sava pienākuma izpilde ir augstākā laime, kuru var sasniegt dzīvā būtne. Tāpēc, sava pienākuma studēšana ir drošākais ceļš uz laimi. To jums palīdzēs sasniegt arī šī grāmata.

Katram cilvēkam ir sava iekšējā pasaule. Ieiet cita iekšējā pasaulē daudzi baidās, par tādiem saka, ka viņi ir slikti klausītāji. Faktiski viņus ierobežo zināšanu trūkums. Ja cilvēks ir augstprātīgs un neveido dialogu ar citiem un/jeb Dievu, viņš savā izolācijā jūtas vientuļš. Emociju apmaiņa prātam ir vajadzīga kā ķermenim ēdiens, tomēr, neprasmīgi ēdot, var arī saindēties. Civilizācija nosaka ētikas principus, pēc kuriem saskarsme ir abpusēji svētīga. Prasme klausīties ir ļoti vērtīga (jā, arī naudas izteiksmē). Otru cilvēku ir vieglāk izprast, ja eksistē šāda atskaites sistēma. Izpratne par cilvēka sociālo un profesionālo stāvokli ļauj saprast viņa intereses, vajadzības un iespējas. Trīs īpašības (gunas) — pastāvība, kaislība un tumsība ir galvenais faktors, kas nosaka cilvēka materiālo dabu. Varnāšrama iesaka cilvēkam piemēroto profesiju un, līdz ar to, dzīvesveidu, balstoties uz šīm īpašībām.

Vienojošais faktors sabiedrībā ir intelīgēnce (skolotāji). Nevienas citas profesijas pārstāvji nespēj sabiedrību saliedēt, vismaz ne ilgstoši. Tikai pateicoties skolotājiem, sabiedrība darbojas kā vienots veselums. Civilizācija brūk tad, ja uzkrājas pārāk daudz egoisma un cilvēki pārstāj dalīties ar citiem, pirmām kārtām — skolotāji pārstāj dalīties ar zināšanām. Visas dzīvās būtnes ir vienotas, bet to redz tikai mierīgs cilvēks ar garīgu pieredzi. Parasti cilvēki daudz grēko, tāpēc pastāvīgi ir satraukti un pat neaizdomājas par to, ka ir nonākuši matērijā.

Varnāšramas sistēma ir izveidota tā, lai visi varētu atbrīvoties no nepatīkamā matērijas iespaida. Vienkāršs veids, kā to sasniegt, ir nodoties darbam (BG 2.66). Rietumu psihologi (Mihajs Čiksentmihaji) to sauc par iedvesmotu stāvokli (angliski “flow state”, krieviski “кypаж”). Lai sasniegtu šādu stāvokli, cilvēkam ir jājūtas droši (aizsargātam), jābūt pietiekami kompetentam, darbam jābūt sistemātiski organizētam, ar skaidriem mērķiem, labu atgriezenisko saiti, jābūt pietiekamai daudzveidībai u.c. Varnāšrama nodrošina visus šos faktoros visu veidu cilvēkiem. Vienalga, cik zema ir cilvēka kvalifikācija, visos gadījumos pastāv viņam piemēroti pienākumi, kurus pildot, viņš atbrīvojas no ciešanām un kļūst pilnīgi laimīgs. Cerams, ka ar šo grāmatu būs pietiekami, lai jūs atrastu savu ceļu. Pat noziedznieki progresē, nonākot civilizētā sabiedrībā. Dievs nokārto to, lai civilizētas sabiedrības locekļi rūpētos viens par otru katrs savā veidā. Viņa varnāšramas sistēma ļauj apiet nedzīvās matērijas īpašības un maksimāli izmantot cilvēka garīgo potenciālu, kas ir neizsmeļams.

Zināšanas atbrīvo

Veiksme nav atkarīga no citiem cilvēkiem, tikai no tā, cik pilnīgi katrs izmanto pats savus resursus. Darba rezultāts nav tiešā veidā atkarīgs no darītāja, tāpēc par to nav vērts uztraukties, bet pūliņi gan ir atkarīgi, tāpēc mieru var sasniegt tikai tas, kurš ir darījis visu labāko, kas viņa spēkos, neatkarīgi no rezultāta. Sava pienākuma izpilde ir augstākais gandarījums. Cilvēka pienākums ir — censties, atalgojums ir Dieva ziņā. Tie, kas ir iepazinuši Dievu, saprot, ka viņu principā nevar nedz piemānīt, nedz arī apzagt, bet viņu var diezgan viegli iepriecināt, pildot savu pienākumu, un atalgojums ir neierobežots. Tāpēc ir tik svarīgi saprast savu pienākumu, jo cita pienākuma izpilde nedod ne mieru, ne gandarījumu (BG 3.35). Tikai nobriedušas personības pašas apzināti meklē savu patieso (iedzimto, Dieva doto) misiju.

Kamēr cilvēks cenšas spēlēt sev nepiemērotu lomu, viņš uz to zaudē ļoti daudz enerģijas, turklāt, mānīdams citus, viņš pats pastāvīgi atrodas ilūzijā un ir viegli pieņemļojams. Tāpēc dažādi autori iesaka “būt pašam par sevi” (angl. “be yourself”), bet reti kurš spēj paskaidrot, ko tas nozīmē. Šajā grāmatā jūs uzzināsi, kādas ir pamatkatēgorijas, kurās Dievs iedala cilvēkus pēc īpašībām, un, kā viņš tiem iesaka dzīvot saskaņā ar savu dabu. Zināšanas par profesiju tipiem un cilvēku stāvokli sabiedrībā palīdz labāk saprast sevi. Tās palīdz labāk saprast arī vienam otru.

Dzīvās būtnes saņem ķermeņus atbilstoši savām vēlmēm un nopelniem. Dievs nekļūdās. Ja kāds ir saņēmis cilvēka ķermeni, tad viņam ir cilvēka cienīgas vēlmes, tās

varbūt vēl tikai jāatklāj. Kad cilvēks ir atklājis savu sapni, viņš tam var sekot. Varnāšrama ir sistēma, kuras ietvaros cilvēku sapņi piepildās.

Nekāds svešs mūžs, ne žurnālos, ne filmās, nevar būt tik interesants, pamācošs un gandarījumu nesošs, kā pašam sava dzīve. Tikai retajiem ir neskaidra priekšnojauta par to, ko Dievs no viņiem sagaida, un ko viņi varētu sasniegt, ja pilnībā izmantotu savu dabu. Centieni mainīt sevi var izrādīties sāpīgi un pat neveiksmīgi, ja cilvēks vispirms nepacenšas sevi pareizi saprast. Civilizācija dod vienkāršu sistēmu, kurā ikviens var atrast savu vietu un progresēt pakāpeniski, atbilstoši savam patreizējam līmenim. Tikai dezinformēti cilvēki ļaujas, lai nekompetenti tā sauktie “vadītāji” viņus izmanto, neņemot vērā viņu faktiskās spējas. Laba vadītāja pienākums ir atklāt un attīstīt padotajos labās īpašības. Visiem nav jādara visi darbi, tāds iespaids rodas tikai tad, ja trūkst kāda no sabiedrības daļām. Pilnvērtīgā sabiedrībā ir jābūt visu motivācijas tipu un visu sociālo statusu cilvēkiem. Varnāšrama ir izvedota tā, lai 100% cilvēku varētu veltīt 100% enerģijas savas misijas izpildei, un lai sabiedrība kopumā, un līdz ar to arī — katrs atsevišķi, cilvēki maksimāli efektīvi sasniegtu augstāk minētos četrus mērķus.

Sava pienākuma zināšana ļauj nezaudēt laiku uz liekām darbībām. Nav nepieciešams izvīzīt un pārbaudīt nebeidzamas hipotēzes, lai atklātu pagaidām labāko no tām, nepieciešams ir pārbaudīt tikai vienu — svētajos rakstos sev priekšrakstītos pienākumus, un ir arī pieejamas vadlīnijas, kā to vislabāk izdarīt.

Visu, kas notiek pasaulē, regulē Dievs (ISO 1). Dievs vienmēr dod iespējas cilvēkam pildīt savu pienākumu (BG 2.47). Cilvēks ir diezgan brīvs sava pienākuma izpildē, nav atkarīgs no citiem, tikai no savas neziņas. Reāli aiz ikviena cilvēka stāv Dievs, un pat visbriesmīgākie dēmoni var rīkoties tikai ar Dieva sankciju. Viss, kas ir nepieciešams patiesā pienākuma izpildei (kas parasti sevī ietver arī izdzīvošanu), cilvēkam tiek nodrošināts automātiski.

Cilvēkam nav brīvības ne pagātnē, ne nākotnē. Visa viņa brīvība, t.i. izvēles iespējas, atrodas tagadnē. Rīcība ir iespējama tikai tagadnē. Tas, kuram izdodas pārņemt savu uzmanību uz tekošo laiku, vietu un apstākļiem, iegūst lielāku brīvību, viņa darbības kļūst efektīvākas. Rīkojoties saskaņā ar kļūdainu izpratni, savukārt, darbības arī iznāk kļūdainas un nenes iecerēto rezultātu. Izmantojot cilvēku motivācijas un sociālā stāvokļa iedalījumu četrās reiz četrās kategorijās, kļūst daudz vieglāk noorientēties situācijā un saskatīt savas reālās iespējas.

Latviešus daudzina kā skaudīgu tautu, bet tam var būt arī pilnīgi pozitīvs iemesls. Kādam nav vienaldzīgs viņu garīgais progress, un kāds pie tā strādā. Dievs ir klāt visu dzīvo būtņu sirdīs, tāpēc Dieva attieksme pret jums diezgan labi parādās caur apkārtējiem cilvēkiem kā viņu attieksme. Neviens negribēs atbalstīt grēcinieku viņa postošajos darbos, bet visi labprāt atbalstīs to, kas pilda savu pienākumu. Pat ienaidnieki tādu cilvēku ciena. Tāpēc vienīgā problēma sabiedrībā varētu būt tas, ka cilvēki nezin savu pienākumu, nepilda to, un paši no tā arī cieš.

2. Materiālās pasaules uzbūves un darbības principi

Trīs matērijas īpašības Visuma radīšana Ego Saprāts Trīs īpašību ietekme uz cilvēka raksturu Prakse un manipulācijas

Trīs matērijas īpašības

Šajā nodaļā ir aprakstīti materiālie faktori, kas izraisa cilvēku raksturu dažādību.

Ja jums ir grūti iedomāties, ka zeme ir plakana, mēness un saule — apdzīvoti, ka kalni var lidot, ka cilvēks var iztikt bez miega un ēšanas, ka reinkarnācijas procesā bērni var izvēlēties sev vecākus, zvēri ar cilvēkiem reiz sarunājās, tad šo nodaļu būs ļoti grūti pieņemt, labāk atlikt tās lasīšanu uz pašām beigām. Pietiek vienkārši pieņemt, ka *pastāvība*, *kaislība* un *tumsība* ir trīs abstrakti apzīmējumi bez asociācijām. Pārējās grāmatas nodaļas ir sastādītas tā, lai būtu saprotamas arī uz rietumu izglītības bāzes, necenšoties izskaidrot visu vēdisko pasaules uztveri.

Bet cilvēki ar vēlmi paplašināt savu redzesloku spēs novērtēt šeit aprakstīto metafiziku, jo cēloņu zināšana palīdz izprast sekas.

Šajā pasaulē dzīvas (garīgas) ir tikai dvēseles un Dieva Vārds (BG 7.5). Kas ir dvēsele, to gandrīz neviens nezina (BG 2.29). Nerunājot par to, ka cilvēki nezina savu laulātā drauga dvēseli, viņi nezina arī paši sevi, pat ne aptuveni. Lielākā daļa sevi uzskata par daļu no nedzīvās matērijas.

Kas ir **gars** un kas ir **matērija**?

Visu pastāvošo var nosaukt vienā vārdā par absolūtu. Tas sevī ietver arī visu iespējamo un iedomājamo. Dažādus absolūta aspektus sauc par viņa enerģijām. Visas Absolūta enerģijas var iedalīt dzīvajās un nedzīvajās jeb aktīvajās un pasīvajās. Viss, ko mēs redzam, dzirdam, saojam, sagaršojam un aptaustām, kā arī gandrīz viss, par ko mēs domājam un, uz ko tiecamies, ir nedzīvās enerģijas (BG 7.4). Garu un matēriju var definēt attiecīgi kā **aktīvo** un **pasīvo** enerģiju. Tikai garam ir izvēles brīvība, spēja rīkoties spontāni un pārsteigt, matērija ir pilnībā pakļauta likumiem un var tikai atspoguļot dzīvās enerģijas izdarīto izvēli.

Atšķirībā no garīgās enerģijas, matērija atrodas **laika** ietekmē (SB 3.26.17). Laika ietekmē tā sadalās it kā nesasniedzamajā (pagātnē), it kā sasniedzamajā (nākotnē) un patiesi sasniedzamajā (tagadnē). Tādējādi laika ietekmē izpaužas trīs matērijas īpašības: *tumsība*, *kaislība* un *pastāvība*. Viss, kas vairs nav sasniedzams, ir *tumsībā*, viss, kas vēl nav sasniedzams, ir *kaislībā* un faktiskā realitāte ir *pastāvībā*.

Nekad matērijai nav bijusi kāda cita īpašība, un nekad arī neparādīsies. Visas materiālās izpausmes ir veidotas tikai no šīm trīs īpašībām. Sanskritā tās attiecīgi sauc *tamas, raḡas un sattva*, bet visas kopā — *tri guNa*. Visas mums zināmās un nezināmās matērijas īpašības var raksturot ar šīm trīs.

Tā kā matērijā iemiesotās dzīvās būtnes uzskata sevi par ķermeņiem, viņas arī nonāk trīs matērijas īpašību ietekmē. No šīs ietekmes var atbrīvoties (BG 2.45), kas ir viens no četriem varnāšramas sasniegumiem (*purušārtha*). Materiālo ķermeņu uzbūve ir aprakstīta nākošajā apakšnodaļā.

Rietumu zinātnes (fizika un ķīmija) pēta tikai matēriju, turklāt ļoti ierobežotā izpratnē, bez cēloņu konteksta. Cēloni var radīt tikai dzīva apziņa ar izvēles brīvību, kuru rietumu zinātne neatzīst.

Ārpus matērijas pastāv garīgā valstība. Garīgajā valstībā ne pagātne, ne nākotne nav nesasniedzamas (līdzīgs efekts izpaužas kvantu skaitļošanā, kur aprēķini ir atgriezeniski), tāpēc var uzskatīt, ka tur pastāv tikai tagadne. Dzīvais var pastāvēt tikai tagadnē, jo tikai tagadnē var izpaust izvēles brīvību, kas ir dzīvības pamatfunkcija. Viss, kas atrodas pagātnē un viss, kas atrodas nākotnē, ir matērija.

Visuma radīšana

Patī par sevi matērija ir absolūti homogēna, nediferenciēta, bez īpašībām un struktūras. Šādā neizpaustā stāvoklī to sauc “pradhāna”. Radīšanas laikā apziņas iespaidā tā sadalās atomos (SB 3.20.12-13). Trīs īpašības ispaužas tikai dzīvības spēka ietekmē, jo pati par sevi matērija ir pilnīgi inerta.

Matērijas sadalīšanu atomos veic Dievs. To sauc par vispārīgo radīšanu (*kalpa*). Pēc tam, dzīvās būtnes no atomiem kaut ko veido atbilstoši savām vēlmēm un spējām. To sauc par specifisko radīšanu (*vikalpa*).

Pirmais radītais elements (atomu veids) ir **ego** (sanskritā *ahaMkāra*). Krišnaītu literatūrā to sauc par “viltus ego”, bet burtisks tulkojums drīzāk ir “identitātes radītājs”. Tā funkcija ir izolēt matērijā iemiesoto dzīvo būtni (no visa dzīvā) un piesaistīt apziņu matērijai. Šajā grāmatā to sauksim par vienkārši “ego”.

Kad Dievs rada materiālo pasauli, tad trīs materiālās dabas īpašību (pastāvības, kaislības, tumsības) ietekmē ego attīstās attiecīgi par prātu, saprātu un maņu objektiem līdz ar maņu orgāniem (SB 2.5.24-31). Pieci maņu objekti ir skaņa, pieskāriens, veidols, garša un smarža. Visa pasaule pastāv Dieva apziņā. Matērija ir pārklājums, kas neļauj uztvert patieso avotu. Materiālie jutekļi ierobežo augstākās realitātes uztveri.

Visi atomi ir transformēts ego ar papildus iezīmēm. Visa izpaustā matērija sastāv no ego elementa, tāpēc var teikt, ka no dzīvās būtnes viedokļa tā visa ir “nefira”, jo bloķē dzīvības pamatfunkcijas (brīvību, laimi, zināšanas, attiecības). Ego elements ir robežšķirtne starp garīgo un materiālo, dzīvo un nedzīvo. Tā kā visas izpaustās matērijas formas sastāv tikai un vienīgi no ego, ego ir vienīgais ciešanu cēlonis. BG 7.5 apliecinā, ka dzīvās būtnes ir pārākas par matēriju, un skaidri norobežo tās no matērijas,

drīzāk pat pretstata. Iepriekšējā Bhagavad-gītas pantā (BG 7.4) ir uzskaitīti astoņi atomu veidi, no kā sastāv matērija.

Trīs matērijas īpašību ietekmē ego izpaužas trīs veidos (SB 3.26.23). Pastāvības ietekmē tas ir mierīgs, kaislības ietekmē baiss un tumsības ietekmē — apstulbinošs. Attiecīgi tas ir novērojams kā darītājs, līdzeklis un sadarītais. (SB 3.26.26) Šos trīs ego veidus sauc arī par **trim smalkajiem elementiem**. Tie ir pirmie trīs no astoņiem atomu veidiem.

Pastāvība pārveido ego par **prāta** elementu. Prāta funkcija ir ieceres un atskati, kas noved pie vēlmēm (SB 3.26.27). Angliski to mēdz saukt arī par “thinking, feeling, willing”. Vienkāršojot, mēdz arī teikt, ka prāta funkcijas ir patika un nepatika. Viss visumā esošais prāts ir vienots. Tas ir kā ekrāns, uz kura projecējas dzīvo būtņu domas, vai kā liela tāfele, uz kuras var rakstīt. Katrai dzīvajai būtnei ir redzams kāds plekītis no šī ekrāna vai tāfeles, un viņa arī drīkst uz tā kaut ko uzzīmēt. To, ko būtne ir uzzīmējusi savā prātā, viņa var saņemt arī kā izdruku no printera, t.i. tas pēc kāda laika izpaužas fiziskajā ķermenī. Mistiķi var redzēt ne tikai "savu" plekīti kopīgajā visumā prātā, bet nolasīt arī citu būtņu domas, un arī ietekmēt tās. Tā kā visi prāti ir savienoti, arī bez jebkādas mistiskas prakses katra cilvēka domas ietekmē apkārtējos.

Prātu var salīdzināt arī ar kasti, kurā sabērti krāsaini klucīši. Pārkārtojot klucīšus, no tiem var veidot attēlus, bet paši iebērtie klucīši nemainās. Lai tos nomainītu, nepieciešama saskarsme ar ārējo vidi. Tāpēc prātam ir nepieciešama sabiedrība. Līdzīgi kā ēdiens caur kuņģi nodrošina vielmaiņu organismā, jūtu apmaiņa saskarsmē ar citiem cilvēkiem nodrošina prāta darbību. Vēl spēcīgāks emociju avots ir saskarsme ar Dievu, kurš ir viscaur dzīvs, un viņam pietuvinātām personībām.

Kaislība pārveido ego par **saprāta** elementu. Saprāta funkcijas ir objektu atpazīšana (izprašana), orgānu koordinācija, šaubas, piesardzība, izlēmība (gribasspēks), atmiņa un snauda (sapņi) (SB 3.26.29-30). Kaislība rada arī divu veidu orgānus — maņu un rīcības, pa pieciem no katra veida (SB 11.22.15). Maņu orgāni būs aprakstīti zemāk pie rupjajiem elementiem. Rīcības orgāni ir runa saziņai, rokas tveršanai, dzimumorgāni, izvadorgāni un kājas, ar ko pārvietoties.

Ego, prāts un saprāts kopā veido iemiesotās dzīvās būtnes *smalko materiālo ķermeni*. Nāves brīdī būtne pamet rupjo materiālo ķermeni, un ieņemšanas brīdī saņem jaunu, bet smalkais ķermenis visu laiku saglabājas. Ikviena iemiesotā būtne visu laiku ir pārklāta ar smalko materiālo ķermeni.

Tumsība pārveido ego par skaņu jeb **vibrāciju**, no kuras izriet **ētera** elements un dzirdes funkcija (SB 3.26.32). Ēters ir pirmais no pieciem rupjajiem elementiem. Tas izsaka objekta būtību, un norāda uz kāda esamību (kurš izraisīja vibrāciju). Pietuvinot rietumu fizikai, to varētu saukt arī par telpas elementu. Vēdiskā telpa ir topoloģiska vai fraktāla, ar mainīgu dimensiju skaitu. Atšķirībā no trīs smalkajiem elementiem, kas pastāv ārpus telpas, ēters definē telpu, jo par katriem diviem ētera atomiem var pateikt, vai tie atrodas blakus, vai neatrodas. Ētera esamība vai neesamība definē arī telpas iekšpusi, ārpusi, virzienus un tādu kā režģi, kura ietvaros darbojas visas maņas.

Pašam ēteram citu īpašību nav. Līdzīgi kā attiecības starp dzīvajām būtnēm ir vissvarīgākais garīgās pasaules aspekts, attālumi starp objektiem ir primārā īpašība, ar ko raksturo matērijas struktūru.

Ēters un vibrācija laika gaitā transformējas par **tausti** un **gaisa** elementu (SB 3.26.35). Ja saites starp ētera elementiem visas ir vienvēidīgas, gaisa elements ievieš dažādību, kuru var sataustīt kā mīksts—ciets, auksts—karsts. Tas arī pieļauj kustību, attāluma maiņu, skaņas un vielas izplatīšanos telpā, kā arī nodrošina maņu individuālo dabu. Gaisa elements vistiešākajā veidā ir jūtams organismā kā nepietiekoša vai pārmērīga cirkulācija, kustība.

No gaisa un taustes maņas pēc Dieva gribas rodas veidols. Atvasināti no veidola ir **uguns** elements un **redze** (SB 3.26.38). Ja ar gaisa elementu vēl nav iespējams iezīmēt konkrētas robežas, tad ar uguns elementu var iezīmēt noteiktu kontūru, kļūst redzams, kur beidzas viens priekšmets un sākas nākošais. Uguns ļauj arī projicēt veidolus un pārnest enerģiju ar starojumu (kurpretī ētera pārnestajai skaņai bija tikai informatīvs raksturs). Uguns darbība izpaužas apgaismojot, dedzinot, dzerot, ēdot un sildoties. Žāvēšana, izsalkums un slāpes arī ir uguns izpausmes. Mnemoniski ir viegli iegaumēt sakarību, ka, gaisam kustoties, tas sakarst un pārvēršas ugunī.

Pārveidojoties veidola mēram (uguns elementam), pēc Dievišķās gribas rodas garšas mērs, no kā izriet **ūdens** elements un maņa — **mēle**, ar ko uztvert garšu (SB 3.26.41). Garšas īpašība pati par sevi ir viena, bet citu elementu klātbūtnē tā iekrāsojas kā savielkoša, salda, rūgta, asa, skāba un sāļa. Ūdens izpaužas mitrinot, lipinot, radot apmierinājumu, sātu un veldzi svelmē, kā arī savācoties lielā daudzumā (virsmas spraigums). Nevienam no iepriekšējiem elementiem virsmas spraigums nepiemīt.

Pārveidojoties garšai, Dieva ietekmē no ūdens rodas smarža un tās nesējs — **zemes** elements, kā arī maņas orgāns — **smarža** (SB 3.26.44). Smarža pati par sevi ir viena, bet matērijas daļiņu piejaukuma dēļ veidojas visa smaržu daudzveidība, no smirdīgas, neitrālas līdz aromātiskai. Zeme izpaužas kā dzīvesvieta, saturošais faktors, kas nošķir daudzveidību, neļaujot tai saplūst, piemēram: trauki, mājas. Zemes elementam piemīt arī visu citu elementu īpašības.

smalkie elementi			rupjie elementi				
ego	saprāts	prāts	ēters	gaiss	uguns	ūdens	zeme
identitāte	piesardzība, šaubas, gribas-spēks	ieceres, pārdomas, vēlmes	attālumi, dimensijas	kustība	robežas, enerģija	virsmas spraigums	ietvars
funkcija / maņa			dzirde	tauste	redze	garša	smarža

Kā Dieva dotais matērijas uzbūves modelis atspoguļojas rietumu zinātnieku izstrādātajā modelī? Visas elementārdaļiņas, kam ir izmērs, satur ētera elementu. Visas daļiņas, kas spēj kustēties, satur gaisa elementu. Visas daļiņas, kurām ir fiksēta forma, satur uguns elementu. Ja kādai daļiņai būtu tikai viļņa daba, tā būtu bez uguns ele-

menta, bet daļiņas daba (teiksim, spēja pārnest enerģiju) norāda uz uguns klātbūtni. Matērijas spēja salipt un turēties “klimpās” sākas tikai ar ūdens elementu, tāpēc var domāt, ka neitrīno nesatur ūdens elementu. Protoni, neitroni un elektroni, kas ir pakļauti stiprajam un vājam kodolspēkiem, ūdens elementu satur. Kristāliskas struktūras satur zemes elementu. Rietumu modelis ir atvasināts no matemātiskām formulām un piemērots aprēķiniem, bet vēdiskais modelis izriet no dzīvās apziņas un vairāk piemērots tiešai uztverei.

Matērijas analīzi pa sastāvdaļām sanskritā sauc “sāMkhja”. Uz tās balstās austrumu medicīna. Sešas garšas un trīs fizioloģiskie komponenti (vata, pita, kapha) ir tieši saistīti ar pieciem rupjajiem elementiem. Tas ļauj diagnosticēt un koriģēt slimības rupjā ķermeņa līmenī.

garša	ēters	gaiss	uguns	ūdens	zeme
savelkoša		+			+
salda				+	+
rūgta	+	+			
asa		+	+		
skāba			+		+
sāļa			+	+	
fizioloģiskie komponenti					
vata	+	+			
pita			+	+	
kapha				+	+

Ēdiena garša atstāj iespaidu arī uz prātu un izraisa tur noteiktas emocijas:

garša	salda	sāļa	skāba	rūgta	asa	savelkoša
ar ego	iekāre	alkatība	skaudība	skumjas	dusmas	bailes
bez ego	laime	apetīte	ziņkārība	tīrība	enerģiskums	savaldība

Pasaules uzbūves un darbības principi īsumā ir aprakstīti Bhagavad-gītā. Pasaule, kurā mēs dzīvojam, ir tāda kā virtuālā realitāte, kurā smalkā matērija (prāts) atspoguļo dvēseles vēlmes rupjajā matērijā (redzamajā pasaulē). Cilvēks, kura prāts nav attiecīgi trenēts, neredz, kā tas strādā (BG 15.11).

Prāts un piecas maņas ir vieglāk saprotami, tāpēc parunāsim tikai par diviem grūtāk saprotamajiem smalkā ķermeņa orgāniem.

Ego

Visam dzīvajam ir raksturīga mūžība, zināšanas un laime (sanskritā sat, ķit, ānanda). Matērija neļauj šīm īpašībām izpausties. Patiesībā dzīvās būtnes daba nekad nemainās, būtne tikai pārslēdz savu uzmanību uz matēriju un sāk sekot līdzi notikumiem matērijā tā, it kā pati būtu daļa no matērijas. Līdzīgi kā skatītājs iejūtas filmas vai lugas varoņa ādā, iemiesotās dzīvās būtnes iejūtas dažādos materiālajos ķermeņos.

Ego ir pats smalkākais matērijas elements, kas pārklāj dzīvās būtnes patieso dabu un liek justies kā daļai no matērijas. Pārklāta ar matēriju, dzīvā būtne nonāk rutīnas varā un kļūst pasīva, zaudē savas dabiskās zināšanas un dzīvesprieku. Ego ietekmē būtne vairs pati sevi neredz, it kā pastāvētu tikai matērija, līdzīgi kā masku kostīmā ietērpts aktieris, skatoties spogulī, redz tikai savu maskas tēlu, bet neredz savu ikdienas izskatu (BG 3.27).

Ego sašaurina dzīvās būtnes apziņu līdz materiālajam ķermenim, līdzīgi kā kaleidoskops vai ķivere ar videobrillēm aizvieto apkārtējās pasaules redzējumu ar inscinētām bildītēm. Dažiem tas šķiet ļoti vilinoši, bet gremdēšanās ego rādītajā pasaulē sarauj dzīvās būtnes saikni ar augstāko realitāti, to, kura nav pakļauta laika un fizikas likumu ietekmei. Pieņemot ego radīto pasauli, dzīvā būtne būtiski ierobežo savas dabiskās spējas, kļūst mirstīga, nepilnīga un pakļauta ciešanām. Ego izolē dzīvo būtni no citām, tajā skaitā — no Dieva, visas dzīvības, zināšanu un laimes avota. Izolācijā dzīvā būtne zaudē savu laimi un zināšanas, un sāk darīt dzīvībai neraksturīgas lietas, jo sāk uzskatīt sevi par piederīgu pie matērijas. Matērija sāk izskafīties dzīva, aktīva, bet dzīvās būtnes apziņa tiek lielā mērā noslāpēta. Tāpēc sākotnējo matērijas vienību — ego elementu sanskritā sauc "*ahaMkāra*", kas nozīmē "radīta identitāte". Materiālajā apziņā dzīvajai būtnei liekas, ka viņa vispār ir vienīgā, vai vienīgā svarīgā, brīvā, gudrā un laimīgā — apkārt tikai tumsa, iznīcība un atkritumi. Ego ietekmē dzīvā būtne ir tāda kā noreibusi un nespēj adekvāti uztvert neko citu dzīvu.

Zaudētā saikne ar savu patieso dabu izraisa bailes (SB 11.2.37). No ego ietekmes ir iespējams atbrīvoties, tāda dzīvā būtne atkal kļūst tuva Dievam (BG 12.13-14). Atbrīvošanās no ego ir daļa no zināšanu procesa (BG 13.9). Bez ego ietekmes, visa materiālā esamība šķiet neinteresanta un lieka (BG 3.17-18). Atskurbstot no materiālās jeb savtīgās apziņas, apkārtējā pasaule pamazām atklājas kā viscaur dzīva, zināšanu un laimes pilna. Tādu stāvokli sauc arī par nirvānu un apskaidrību.

Dzīvās būtnes dabiskais pienākums ir vairot laimi, bet, pārklājoties ar materiālo ego, tā šo funkciju veikt nespēj. Ego iegrožo būtni tā, ka mīlestība vairs nav iespējama. Mīlestības vietā nāk jutekļu kairināšana (sanskritā *kāma*), kas patiesībā neļauj saskarties ar īstu laimi. Tāpēc jebkura garīgā prakse kaut kādā mērā paredz atbrīvošanos no ego ietekmes. Var pat teikt, ka garīgā prakse nozīmē mērķtiecīgu atbrīvošanos no egoisma. Viegls un nesāpīgs veids, kā atbrīvoties no ego, ir pateicība. Pateicība nozīmē atzīt citu nopelnus, tādējādi mazinot sava viltus tēla nozīmi.

No viltus ego ietekmes var atbrīvoties, meditējot uz sevi kā vismazāk svarīgo no visām personībām. Sevis lielšana ir vajadzīga tikai materiālā tēla uzturēšanai ("es esmu pats skaistākais, gudrākais, pazemīgākais, pats pats..."). Lietu piesaiste savam ego tēlam arī nostiprina matērijas ietekmi pār apziņu ("mana valsts, māja, mašīna; mani draugi, ienaidnieki..."). Savukārt, lai uzturētu savu garīgo identitāti, nekāda piepūle nav vajadzīga (BG 12.16), jo tā pati par sevi ir mūžīga un stabila. Atslābstot materiālajai identitātei, atjaunojas patiesā saikne ar Dievu jeb joga, jo ego slānis bija tas, kas mūs atdalīja no Dieva. Jogas rezultātā mazinās visu veidu ciešanas (BG 6.17).

Visu ciešanu avots ir saskarsme ar matēriju. Var arī teikt, ka ego ir visu ciešanu avots — tas ir viens un tas pats, jo visa izpaustā matērija ir veidota no ego elementa. Tikai ego neļauj cilvēkam pilnībā izpausties, attīstīt un lietderīgi izmantot savas spējas. Nekādas citas manipulācijas ar matēriju neļaus atbrīvoties no bailēm un ciešanām, ko rada ego, kā vien atbrīvošanās no pašas ego radītās identitātes.

Pārvarot egoismu, cilvēks kļūst par svētu personību, paraugu visiem apkārtējiem un pielūgsmes vērts. Piemērs tādai personībai ir Nīm Karoli Babā, indiešu skolotājs, kas atstāja spēcīgu iespaidu uz pazīstamajiem amerikāņu sludinātājiem Bhagavān dāsu, Rāma dāsu, Krišna dāsu, kā arī Džūliju Robertsu un Stīvu Džobsu. Nīm Karoli Babā uz sevis vienkārši demonstrēja, kāda iznāk personība, kad atbrīvojas no egoisma, un ar to pietiek, lai pārliecinātu apkārtējos.

Ego ietekmē dzīvās būtnes cenšas pēc iespējas vairāk sagrābt "sev", lai gan savā dabiskajā stāvoklī dzīvās būtnes cenšas pēc iespējas vairāk dot citiem. Mīlestība ir dabisks, neierobežots stāvoklis, bet egoisms rodas tikai saskarsmē ar matēriju un neizbēgami noved strupeļā, pie tālākas dzīves neiespējamības. Lai turpinātu ilgstoši uzturēties matērijā, ik pa laikam ir nepieciešama nāve, kas attīra dzīvās būtnes apziņu no uzkrāto tēlu sloga. Nāve ir sāpīgs process. Dzīvajā pasaulē cēloņi un sekas ir saistīti atgriezeniski (abos virzienos), tāpēc iziet no materiālās un tuvoties garīgajai pasaulei var arī, pagriežot savu egoismu mīlestības virzienā. Tā vietā, lai uzsūktu pēc iespējas vairāk enerģijas (kas vēlāk visa pārvēršas par ciešanu avotu, BG 5.22), jācenšas atdot pēc iespējas vairāk enerģijas. (J.Rainis: "Gūt var ņemot, gūt var dodot, dodot gūtais neatņemams"). Vēl viens piemērs ir Asīzes Francisks, kas sasniedza laimi, atsakoties no materiālajiem īpašumiem.

Saprāts

Saprāts pārvalda visu, kas notiek materiālajā ķermenī un, pretstatā ego, palīdz dzīvajai būtnei progresēt. Prāts pats par sevi klejo bezmērķīgi, mērķa izvēle un tiekšanās uz to ir saprāta funkcija. Tikai saprāts var uzstādīt mērķi. Prāts ir kā pastāvīgais magnēts, kas var pievilkt un atgrūst dažādi magnetizētus priekšmetus, bet nevar mainīt savu polaritāti. Saprāts ir kā elektromagnēts, ar kuru var radīt mainīgu magnētisko lauku, tajā skaitā var arī nomagnetizēt vai atmagnetizēt citus feromagnētiskus.

Līdzīgi kā muskuļi, saprāts attīstās, to lietojot. Saprātu var arī atslēgt vai nelietot. Cilvēks ar atslēgtu saprātu kļūst bīstams sabiedrībai, jo savu prātu un ķermeni viņš līdz ar to atdod neredzamiem un neprognozējamiem apziņas parazitātiem. No civilizācijas principu viedokļa tā ir netūrība, pirmā, pamatprincipa pārkāpums.

Saprāts ir pārāks par prātu un neatkarīgs (BG 2.58): tas var atslēgt, mainīt un virzīt prātu. Pretstatā ego, saprāts nodrošina dzīvās būtnes saikni ar garīgumu, svētajiem rakstiem, dzīvo pasauli. Bhagavad-gītā to sauc par "buddhi jogu". Ar to sākas garīgā prakse. Bhagavad-gītas otrajā nodaļā ir aprakstīts cilvēks ar attīstītu saprātu: brīvs no iekāres, pašpietiekams, neietekmējams ar ciešanām un priekiem, brīvs no pieķeršanās, bailēm un dusmām.

Ķermenis un prāts ir ļoti inerti, tāpēc vienmēr "jāvelk" uz savu pusi. Tieši jāvelk, stumšana nestrādās, jo virziens ir dvēselei jāizvēlas, ķermenis nemāk izvēlēties virzienu. Kad cilvēks ir izlēmis, viņš iet uz vienu mērķi (BG 2.41). Tas nav iespējams, ja cilvēks pieķēries jutekliskām izklaidēm (BG 2.44). Izklaides neļauj savākt saprātu.

Izkliedēts saprāts nespēj kontrolēt prātu. Nekontrolētā prātā pieaug materiālās vēlmes (*kāma*). Šīs vēlmes ir traucēklis ceļā uz pilnību (BG 16.23, 5.26). Nekontrolētās vēlmes novirza ķermeņa resursus neplānotai un nevēlamai darbībai (apkārtējās būtnes sāk kontrolēt nesaprātīgo). Prāts ir inerta struktūra, kaut arī nav pilnīgi fiksēts. Lai panāktu pārmaiņas, uz prātu jāiedarbojas ar saprātu. BG 3.43 ir aprakstīts, kā apturēt iekāres postošo ietekmi: ar saprāta palīdzību prāts ir jāvērs uz dvēseli, kura ir patiesais saimnieks ķermenī.

Prasmīgs skolotājs zināšanas vienmēr pasniedz pakāpeniski, nesaraujot saiti ar klausītāju (BG 3.26). Uzkrājot nesaprotamu informāciju, saprāts piesārņojas un sāk strādāt aizvien sliktāk. Šaubas arī novājina saprātu, tāpēc tās jāatrisina pēc iespējas ātrāk. Vislabākais līdzeklis saprāta stiprināšanai ir pakāpeniska svēto rakstu studēšana, jo absolūta zināšanas ir saskaņā gan pašas ar sevi, gan visu apkārtējo realitāti. Lasīšanu vai uzklauššanu ieteicams papildināt ar pārdomām (sanskritā "svādhjāja"), jo tās sakārto uzņemtas zināšanas un tādējādi atfira prātu un saprātu jaunu zināšanu uzņemšanai. Jo gudrāks cilvēks ir, jo vieglāk viņam apgūt vēl kaut ko.

Trīs īpašību ietekme uz cilvēka raksturu

Izpratne par trīs gunām palīdz diagnosticēt savu un apkārtējo cilvēku stāvokli.

Saules gaisma silda, bet mēness gaisma dzesē. Lācis var pavadīt vairākus mēnešus miegā, bet haizivs guļ kustībā. Tropos ir karsts gaiss un vēss ūdens zem zemes. Islandē ir auksts gaiss un karsts ūdens zem zemes. Latvieši māj ar galvu, lai parādītu "jā", un krata sāniski, lai pateiktu "nē", bet bulgāri dara tieši otrādi. Indieši abos gadījumos ar galvu zīmē astotnieku. Visa šī daudzveidība rodas, dažādi kombinējot tikai trīs dabas īpašības.

Visa materiālā esamība ir kā filma vai kā sapnis, kurā dzīvās būtnes ir aktieri un skatītāji. Matērija nosaka likumus, pēc kuriem darbojas un mijiedarbojas materiālie ķermeņi, bet dzīvās būtnes nosaka attieksmi pret to visu (BG 13.21). Iemiesotajām dzīvajām būtnēm ir ierobežota atmiņa. Līdzīgi kā no 10 cipariem var sastādīt neierobežoti daudz skaitļus, no trīs īpašībām var izveidot vairāk kombinācijas nekā jebkura iemiesotā būtne ir spējīga atcerēties. Cenšoties izpētīt materiālo daudzveidību ar tiešu uztveri, apziņa piesārņojas ar nevērtīgām jēdzienu kombinācijām, kas izspiež no apziņas garīgās zināšanas par dzīvās būtnes patieso, garīgo dabu. Šo matērijas vilinošo ietekmi sanskritā sauc *prakšēpātmikā*. Kad dzīvā būtne samierinās ar trīs gunu jeb fizikas likumiem un sāk dzīvot pēc tiem, šie likumi notur viņas apziņu matērijā. Šo matērijas pārklājošo ietekmi sanskritā sauc *avaraNātmikā*.

Nekad nav pastāvējušas kādas citas matērijas iezīmes ārpus trīs īpašībām un nekad neparādīsies kaut kas materiāls kas nebūtu pilnībā veidots no trīs īpašībām. Kamēr

vien cilvēks taisās palikt materiālajā pasaulē, viss, kas viņu apņem ir veidots tikai no trīs gunām. Lai paskatītos uz notiekošo no malas, ir nepieciešamas pārpasaulīgas zināšanas (BG 14.1). Tās noved cilvēku līdz pilnībai, atbrīvo no materiālās atkarības, un padara viņu līdzīgu Dievam (BG 14.2).

Visas trīs gunas dzīvo būtnei sasaista, noturot tās apziņu ķermeņa līmenī. Katra dzīvā būtne dažādā mērā pieķeras šīm īpašībām, lai saņemtu savu laimes devu caur tām. Attiecīgi, šīs īpašības ietekmē dzīvās būtnes saprātu, prātu un raksturu.

Pastāvība ir tīrākā no trim, tā sasaista dzīvo būtnei ar laimi un zināšanām (BG 14.6). Visvieglāk atslēgties no matērijas ir *pastāvībā*. Tomēr, bez papildus pūlēm, arī *pastāvības* ietekmē būtne paliek materiālās ilūzijas ietvaros, kur tā uzskata sevi par ķermeni, tāpēc tā nesniedz pilnīgu apmierinājumu. Tas arī ir reibuma stāvoklis. Neviens no trim gunām nav tīra, un pat neliela *tumsības* piedeva ļauj cilvēkam neizmantot savu brīvību un zināšanas, neko nedarīt un vienkārši sagaidīt lai *pastāvība* izbeidzas, paliekot materiālā apziņā.

Kaislības būtība ir jutekļu kairināšana, tā rodas no alkām un sasaista dzīvo būtnei ar materiālu darbību (BG 14.7). Materiālie ķermeņi vienmēr ir pilni ar nepilnībām un visu laiku bojājas. Cenšoties tos vienmēr uzlabot, var iztērēt neierobežotus resursus, un tāda darbība nekad nenoved līdz pilnībai. Tikai tad, ja uzmanību pievērš dvēselei, var sasniegt pilnību, bet rūpes par ķermeni parasti kļūst par iegastu novērsties no dvēseles. Dvēseles ir mūžīgas, tās ir enerģijas avots materiālajos ķermeņos, bet *kaislības* ietekmē savu enerģiju atdod matērijai un atpakaļ saņem mazāk. *Pastāvības* ietekmē cilvēks to redz un ar enerģiju nešķērdējas, bet *kaislības* ietekmē cilvēka mērķis visu laiku ir nākotnē, un savu enerģiju viņš nežēlo, lai tur nonāktu. Tāpēc viņam neatliek laika garīgajai praksei.

Tumsība rodas no neziņas un mulsina visas iemiesotās būtnes. Tā sasaista ar trūkumu, laiskumu un miegu (BG 14.8). *Tumsība* pārklāj cilvēka zināšanas, viņš zaudē saikni ar realitāti, un viņa darbība kļūst bezjēdzīga gan no materiālā, gan garīgā viedokļa.

Pastāvība dod stabilitāti. *Kaislība* dod pārmaiņas. *Tumsība* dod izzušanu. Visas trīs matērijas īpašības nodrošina ciešanas dzīvajai būtnei, jo pazemina tās dabisko laimes standartu, reducējot dinamiskas, brīnumainas attiecības starp dzīvajām būtņēm (kas ir laimes pamats) uz mehāniskiem procesiem. Trīs gunas attiecas uz jebkuru sabiedrību uz jebkuras planētas jebkurā laikā (un jebkurā visumā), ne tikai uz cilvēku sabiedrību. Dzīvnieki, augi, rūpuļi, zivis un kukaiņi vairāk kā cilvēki ir *tumsības* ietekmē. Ir arī augstākas saprātīgas dzīvās būtnes, tādas kā eņģeļi un padievi, kas vairāk kā cilvēki ir *pastāvības* ietekmē. Zeme ir vidējā planēta visumā, un te visas trīs gunas ietekmē cilvēku raksturus apmēram vienādā mērā.

Cilvēka ticība trīs gunām mūža laikā pamatā nemainās. Ieteicamā profesija (*varNa*) balstās uz laimi, ko cilvēks saskata gunās, tāpēc tā arī mūža laikā nemainās. Tomēr gunas visu laiku savstarpēji mijiedarbojas un to ietekme ir svārstīga. Piemēram, dienas laikā: no rīta (pirms un pēc saullēkta) vairāk izpaužas *pastāvība*, pa dienu — *kaislība*,

bet vakarā un nakts sākumā — *tumsība*. Zinot to, var optimizēt savu dienas režīmu: celties agri un agri iet gulēt, bet fizisku darbu strādāt tikai pa dienu, lai tādā pat laikā vairāk varētu izdarīt.

Kā var atpazīt, kura guna patreiz ietekmē cilvēku? *Pastāvības* ietekmē cilvēku pārņem apgaismība, visi kontakti ar ārējo pasauli dod skaidras zināšanas (BG 14.11). *Kaislības* ietekmē cilvēku pārņem alkātība, pūles un nevaldāma tieksme darboties (BG 14.12). *Tumsības* iespaidā cilvēku pārņem neskaidrība, apātija, neprāts un maldi (BG 14.13).

Pastāvība noved pie neaptraipīta, tīra rezultāta (tikai gribētais, bez apgrūtinājumiem). Nomirstot *pastāvības* ietekmē, cilvēks nonāk uz augstākajām planētām (pie augstākajām būtnēm, teksim, eņģeļiem). *Kaislība* izraisa ciešanas. Nomirstot *kaislības* ietekmē, dvēsele pārdzimst starp cilvēkiem, kas nododas darbam. *Tumsība* noved pie neziņas. Nomirstot *tumsības* iespaidā, dvēsele nonāk dzīvnieka ķermenī vai uz elles planētām. (BG 14.16-18.)

Skaidrības iespaidā cilvēka mērķis saglabājas vienots un nemainīgs. *Kaislības* ietekmē tas sadrumstalojas un mainās, bet *tumsības* ietekmē cilvēks neredz nekādus būtiskus mērķus, uz ko tiekties.

Skaidrības ietekmē fantazē un kaļ plānus. (SB 3.26.27)

Kaislības ietekmē pēta pasauli. (SB 3.26.30)

kaislības = spriedze

kaislību ietekmē cilvēki ir pastāvīgi satracināti, drudža stāvoklī

teroristi-biedējot un nelabvēļi-izsmejot cenšas uzturēt cilvēkus šādā stāvoklī, jo tas viņus novājina.

Cieš.

Tumsības ietekmē cilvēks cieš pats no savas muļķības.

Kaislību ietekmē cilvēks cieš no resursu pārtēriņa, piemēram, viņam regulāri lūzt instrumenti.

Pastāvības ietekmē cilvēks cieš no stagnācijas.

from arci: depending on the predominant guna, human society is based on aggression, competition or justice.

3. Četru veidu motivācija

Īss motivācijas uzskaitījums

Meistari
Biznesmeņi
Vadītāji
Garīdznieki (skolotāji)
Mežoņi
Darba alga
Varnas noteikšana
Pienākumi
Piemēri

Īss motivācijas uzskaitījums

Atbilstoši savam raksturam, katrs cilvēks pieder vienai no četrām profesiju grupām (*varNa*), kura mūža laikā nemainās. Patiesu apmierinājumu viņš gūst, tikai strādājot atbilstoši savai grupai, vai arī nodarbojoties ar garīgo praksi, kas stāv pāri materiālajām īpašībām. Varna ir loma, kuru cilvēks var spēlēt un var arī nespēlēt. Cilvēki ir radīti, lai spēlētu lomas, un vieglāk ir spēlēt sev piemērotu lomu.

Katrai grupai ir savi mērķi (**motivācija**), savi iztikas līdzekļi un dažādi pienākumi. Iedalījums ir labs, tāpēc ka katram ir jāpilda tikai savi pienākumi, viņa interesēm un spējām atbilstošie, un nav jāuztraucas par citu pienākumiem (BG 3.35, BG 18.47), pie tam sabiedrība kopumā iznāk stabila, ražīga un laimīga.

Rietumu valstīs atšķirības starp cilvēkiem tiek nonivelētas: dažādu raksturu cilvēkiem piemēro vienādus likumus. Nonāk pat līdz tam, ka vīriešus un sievietes cenšas padarīt vienādus. Bet patiesībā cilvēki ir ļoti dažādi, un viņu pienākumi pret citiem arī atšķiras. Katra individuālā dvēsele ir unikāla. Materiālais ķermenis, kurā tā atrodas, pieder vienai no 8400000 sugām. 400000 no tām ir saprātīgas. Dažas no saprātīgajām ir cilvēku ķermeņi. Sākotnējā dvēsele, kura visus personiski pazīst, pēc īpašībām un darbības cilvēku ķermeņus iedala četrās profesiju grupās (BG 4.13):

- 1) **meistari** — tiecas pēc **meistarības** savā arodā, kuru mūža laikā nemaina;
- 2) **biznesmeņi** — tiecas pēc **bagātības**, vienalga, no kāda avota;
- 3) **vadītāji** — tiecas pēc **taisnības** par jebkuru cenu;
- 4) **garīdznieki** — tiecas pēc **zināšanām**, primārā darba alga ir iegūtā pieredze.

Sanskritā šīs četras grupas sauc "*varNa*" (burtiski: "krāsa"), un to nosaukumi sanskritā ir: (1) *Šūdra*, (2) *vĒŠja*, (3) *kšatrija*, (4) *brāhmaNa*. Vienkāršības un kompromisa labad ar krišnaītu publikācijām sauksim tās latviskoti par "varnām".

Cilvēkus, kam neviena no šīm motivācijām nav saistoša, sauc "*varNa-saGkara*" (rakstura juceklis) jeb par negribētiem pēcnācējiem. Viņi ir nelietderīgi un sabojā dzīvi pārējiem (BG 1.41). Faktiski katrs cilvēks pieder kādai no grupām, bet nepareizas izglītības dēļ viņa raksturs ir palicis neattīstīts. Motivācija ir izglītības svarīgākā sastāvdaļa. Prasmīgs skolotājs to var labot ar spēcīgiem līdzekļiem, tādiem kā garīgā prakse.

Pastāv daudzas pazīmes, pēc kurām četras cilvēku profesionālās grupas atšķiras, bet motivācija ļauj viskodolīgāk atpazīt profesiju grupu. Citas pazīmes, kas norāda uz profesionālo grupu, ir horoskops, saskarsme ar Dievu, iztikas avots, pieķeršanās matērijas īpašībām (tumsība/kaislības/pastāvība), progress caur civilizācijas pamatprincipiem, ģimenes apstākļi u.c.

Var gadīties, ka cilvēks pēc rakstura pieder vienai grupai, bet pēc darbības dzīvo kā citas grupas loceklis. Tāda situācija rada stresu un cilvēka izaugsmi padara praktiski neiespējamu. Galu galā katrs pats izvēlas, kā viņš dzīvos, un tāpēc pats arī par to nes atbildību. Dažādi padomdevēji un svētie raksti ir pieejami, bet nevar uzņemties atbildību par cilvēka izvēli. Atlikt izvēli arī nav iespējams, tagadne vienmēr pastāv, cilvēks vienmēr tajā atrodas un visu laiku kaut ko dara (BG 3.5), un vienmēr saņem reakciju par savu izvēli, tāpēc labāk izdarīt izvēli saprātīgi.

Jebkura rakstura cilvēkam viena no varnām ir vairāk piemērota, dzīvojot pēc tās noteikumiem viņš progresēs visātrāk un baudīs visvairāk laimes. Varnāšramā cilvēka esošo pieķeršanos izmanto lietderīgi un novērš tās postošo ietekmi. No cilvēka, kas laimi saskata *tumsībā*, iznāktu labs meistars, no tāda, kas laimi redz *kaislībā* — vadītājs, no tāda, kas *skaidrībā* — skolotājs (garīdznieks), bet ja visas trīs gunas cilvēku vilina līdzīgā mērā, tad no viņa iznāktu labs biznesmenis. Ja materiālā darbība cilvēku vispār neinteresē, tad viņam jākļūst par pārpasaulnieku, bet tam ir paredzēta cita grāmata.

Viens cilvēka mūžs ir pietiekams pilnības izkopšanai tikai vienā profesiju grupā, jo dažādo grupu noteikumi ir pretrunīgi. Varnas nomaiņa mūža vidū nozīmē pazaudēt pusi no mūža, var būt pat visu mūžu. Tas ir tik pat nopietns lēmums kā dzimuma maiņa.

Meistari

Cilvēks, kas pieķēries *tumsībai*, pēc rakstura ir **šūdra**. Viņš nevēlas mainīt savu nodarbošanos dzīves laikā (BG 18.22), tāpēc var sasniegt augstu meistarību izvēlētajā specialitātē. Šūdra ir laimīgs vienkārši būt savā vietā, bet neuzņemties lielu atbildību un ļaut, lai citi par viņu parūpējas. Sievietes un bērnus svētajos rakstos bieži pielīdzina šūdrām, viņi ir līdzīgi savā vienkāršībā. Tāda ir lielākā daļa no sabiedrības, tas nav slikti, varnāšramas sistēma tam ir pielāgota.

Šūdras ļauj sabiedrībai sasniegt pirmo no mērķiem — *dharmu* jeb **stabilitāti**. Viņi strādā, izmantojot savu ķermenī un instrumentus, bet ne citas dzīvās būtnes, par kurām viņiem būtu grūti parūpēties. Pamata šūdras pārstrādā resursus no apkārtējās dabas un ienes tos cilvēku sabiedrībā (ražošana).

Dievs viņu pienākumus definē kā kalpošanu citiem, t.i. citām varnām (BG 18.44). Šūdrām ir iekšēja vajadzība pēc vienkāršības. Viņa dzīves misija ir izkopt tīrību. Viens veids, kā to darīt, ir šaura specializācija, piemēram, programmētājam — PHP+SQL, bet ne C, un ne Delphi; galdniekam — durvju meistars, bet ne krēslu un galdus. Ciensties darīt divus darbus reizē vai arī mainīt specialitāti šūdrām ir riskanti. Otrs veids, kā izkopt tīrību, ir kalpot tikai vienam saimniekam un paļauties uz viņa aizgādību. Vienkāršojot savu dzīvi, šūdrām paliek mazāk raizes, bet ar savu vienkāršo darbu viņš tomēr ir noderīgs citiem un apmierina visas savas vajadzības. Šūdras mūžs ir veiksmīgs, ja viņam izdodas pārliecināties, ka ar koncentrāciju ir iespējams sasniegt pilnību, un ar pilnību kaut vai vienā šaurā specialitātē ir pilnīgi pietiekami, lai apmierinātu savas vajadzības.

Nav gaidāms, ka šūdra spēs uzkrāt bagātību, vadīt cilvēkus vai izprast svētos rakstus, jo tāda darbība neatbilst laimei tumsībā (BG 18.39). Attiecīgi, vēdiskajā civilizācijā to no viņa neviens arī neprasa. Šūdras salīdzina pēc mūža ilguma. Sveicinoties ar šūdru, parasti apjautājas par veselību.

Biznesmeņi

Cilvēks, kam līdzīgi patīk gan *tumsība*, *kaislības*, gan *skaidrība*, pēc rakstura ir **vĒšja**. Viņš redz lielāku daudzveidību pasaulē (BG 18.21). Svarīgi, ka viņš redz lietu dažādo vērtību dažādās vietās un laikā, un spēj pārvietot tās tā, lai piegādātu resursus no vietas, kur tie viegli pieejami, tur, kur tie trūkst. Vaišjas iekšējais dzinulis ir tieksme pēc bagātības. Viņš ar savu darbību ļauj sabiedrībai sasniegt otro mērķi — materiālo labklājību (*artha*). Dievs vēšjas pienākumus definē kā zemes apstrāde, rūpes par govīm un tirdzniecība (BG 18.44). Iesējot zemē vienu sēklu, izaug simts, govys katru dienu dod pienu, bet bullis par darbu prasa tikai zāli, kura pļāvā aug pati. Prasmīgs tirgotājs nopērk lēti, bet pārdod dārgi, tāpēc visa šī darbība ir piemērota vēšjam. Vēšjas resurss ir viņa bagātība. Tas paver plašākas iespējas nekā tikai fizisks darbs. Dienā ir tikai 24 stundas un rokas cilvēkiem ir tikai divas, bet bagātība var simtiem un vairāk reižu pārsniegt vienas ģimenes vajadzības. Tāpēc vēšjas parasti pieņem darbā strādniekus un kalpotājus, kā arī organizē (sponsorē) kultūras pasākumus, labiekārto vidi (ceļ ēkas, ierīko dārzus, rok akas), u.c. Vēšjas dzīves misija ir pārliecināties, ka, daloties ar citiem, laime pieaug. Bloķējot resursus, laime samazinās. Vēšjas salīdzina pēc to bagātības. Satiekoties ar vēšju, apjautājas par veiksmi biznesā (krieviski: как дела?).

Vadītāji

Cilvēks, kas laimi saskata *kaislībā*, pēc rakstura ir **kšatrijs**. Kaislību ietekmē cilvēks ļoti mērķtiecīgi tiecas pēc kārotā. Viņš spēj koncentrēties un mobilizēt ievērojamus resursus. Laime kaislībā rodas no jutokļu saskarsmes ar to objektiem, t.i. klausoties, taustot, skatoties, izgaršojot un smaržojot patīkamas attiecīgi skaņas, priekšmetus, veidolus, garšas un smaržas (BG 18.38). Skaitās, ka jutokļiem vistīkamākais objekts ir pretējā dzimuma pārstāvis. Kšatrijs strādā ar cilvēkiem. Dievs viņa darbu raksturo ar šādām īpašībām: varonība, ietekme, apņēmība, izveicība, bezbailība

kaujā, dāsnums un valdnieciskums (BG 18.43). Kšatrijs saprot, ka pasaulē pastāv smalka kārtība, Dieva likums, katram ir paredzēta sava vieta un pienākums. Sabiedrība kopumā un katrs individuāli attīstīsies vislabāk tad, ja atradīsies savā vietā un darīs savu darbu. Kšatrijam ir iekšēja prasība pēc godīguma un saasināta taisnības izjūta, tāpēc viņa darbs ir uzturēt kārtību sabiedrībā. Kšatrija spēks ir viņa ietekme sabiedrībā, šaurā izpratnē — militārs spēks. Kšatrijam slava, gods un cieņa pret viņu ir dārgāki nekā dzīvība (BG 2.33-36). Ja kšatriju citi neciena, viņam kļūst ļoti grūti pildīt savu pienākumu.

Kšatrijs ar savu enerģiju spēj pārvarēt grūtības, kuras šūdrām un vaišjiem ir nepārvaramas, tāpēc šūdras un vaišjas strādā viņa aizsardzībā. Tādējādi, kšatrija pārvaldībā atrodas vēl lielāki resursi nekā atsevišķa vaišjas rīcībā. Kšatrijs pamatā ir tas, kurš ar savu darbību nodrošina trešā civilizācijas mērķa (*kāma*) izpildi — materiālo vēlmju apmierināšanu. Viņa dzīves misija ir pacelties pāri materiālām vērtībām un sasniegt augstākus, garīgus mērķus. Kšatrija guvums no pienākuma izpildes ir viņa personībā, labajās rakstura īpašībās. Fiziskās darbaspējas un bagātības cilvēkam nāves brīdī tiek atņemtas, bet rakstura īpašības saglabājas. Kšatrijus salīdzina pēc viņu spēka jeb ietekmes sabiedrībā. Satiekoties ar kšatriju, var apjautāties, vai padotie viņu klausā. Valdniekam jautā par septiņu valsts daļu labklājību. Septiņas valsts daļas ir: valdnieks, ministri, kase, armija, sabiedrotie, priesteru darbība, padoto vajadzības (MS 9.294).

Garīdznieki (skolotāji)

Brāhmans ir tas, kurš laimi saskata *pastāvībā*. Pastāvība ir tīrākā no matērijas īpašībām, tā dod zināšanas un laimi (BG 14.6). Tikai *pastāvības* ietekmē cilvēks ierauga pasauli kopsakarībās, kā vienotu veselumu. Brāhmans jau pirms darba redz to, ko citi, atskatoties un izvērtējot, pēc darba. Ar šādu redzējumu darbs ir visefektīvākais, un ir iespējams sasniegt visaugstākos mērķus (BG 6.27). Dievs brāhmana darbu raksturo ar sekojošām īpašībām: prāta un ķermeņa kontrole, askētisms, tīrība, iecietība un atklātība (BG 18.42). Brāhmans strādā ar teoriju, iemaņām un ticību (t.i. trīs zināšanu sastāvdaļām). Viņš ir tas, kurš realizē ceturto sabiedrības mērķi — atbrīvi no visām ciešanām. Pats būdams laimīgs un zinošs (BG 14.6), brāhmans apmāca pārējās varnas. Tas ir viņa pienākums. Neapmierināts brāhmans izzūd (CNS 8.18). Sveicinoties ar brāhmanu, apjautājas, vai viņš ir laimīgs. Ja govīs un brāhmani nav laimīgi, visai sabiedrībai pieeja laimei ir bloķēta. Brāhmanus salīdzina pēc zināšanām, nevis vecuma, bagātības vai varas. Visi var saskatīt liekulību citos cilvēkos, bet tikai brāhmans var saskatīt liekulību pats sevī un metodiski no tās atbrīvoties. Brāhmana misija ir atbrīvoties no lepnuma un liekulības. Tas ir grūti, bet iespējams. Neizlikšanās (*adambha*) ir viens no pirmajiem zināšanu elementiem (BG 13.8). Tikai atbrīvojoties no liekulības, brāhmans varēs palīdzēt arī citiem pārvarēt egoismu. Lepnums ir brāhmanu profesionālā slimība, pie tā viņus noved materiālā pastāvība (BG 14.6). No lepnuma ir viegli atbrīvoties, ja tavā priekšā ir kāds, kas par tevi pārāks. Citām varnām tāds ir pats brāhmans, bet brāhmanam tāds ir tikai Dievs. Pats vārds "brāhmana" norāda, ka viņš ir vistuvāk Dievam. Brāhmana spēks ir zināšanās. Zināšanu spēks ir lielāks nekā militāra

vara. Brāhmana uzdevums ir saprast un ieviest tādu kārtību, kurā visiem ir labi. Ievieš viņš to ar kšatriju palīdzību, kurus ir apmācījis un konsultē. Katram kšatrijam liekas, ka viņam ir sava taisnība (BG 18.21), bet visu tautu un reliģiju brāhmaniem ir viena un tā pati augstākā absolūtā patiesība (BG 18.20). Tāpēc brāhmani (nevis dažādu tautu proletārieši, kurus gribēja savienot) ir vienojošais un harmonizējošais spēks cilvēku sabiedrībā.

Mežoņi

Vai pastāv vēl citas profesionālās grupas bez minētajām četrām? Nē, nepastāv, lai gan reizēm runā par piekto kastu jeb barbariem, jeb izstumtajiem, jeb suņu ēdājiem (attiecīgi *mlēkṣā*, *kaNDāla*, *Šva-paḥa*, BG 5.18). Šie termini parasti attiecas uz mežoņu sabiedrībām, kurās visi ir necivilizēti. Katram mežonim arī potenciāli ir raksturs kas atbilst vienai no četrām varnām, tikai tas ir neatīstīts sliktas izglītības dēļ. Arī necivilizētās sabiedrībās ir savi zinātnieki, vadītāji, biznesmeņi un strādnieki. Darba dalīšana notiek arī komunismā, kur visi cilvēki skaitās "vienādi", tikai mazāk efektīvi.

Vai pastāv varnu sajaukums, cilvēks, kas daļēji pieder reizē vairākām varnām? Arī nepastāv, jo pienākumus sākotnēji nosaka Dievs, un viņš neizvirza pretrunīgas prasības. Fašistu koncentrācijas nometnēs gūstekņiem deva pretrunīgus norādījumus, lai novājinātu gribasspēku. Gribasspēks ir viena no saprāta funkcijām. Dievs nav fašists, viņš, tieši otrādi, cenšas nostiprināt mūsu saprātu (BG 2.39-41, BG 2.49, BG 10.10, BG 15.20). Pa starpu starp varnām nav skaidru pienākumu. Piemēram, kšatrija pienākums prasa reizēm lietot varu (BG 2.31), bet brāhmana pienākums ir atturēties no varas lietošanas (BG 13.8, BG 17.14). Toties pastāv cilvēki, kas nevēlas strādāt un līdz ar to neatbilst nevienai varnai. Potenciāli viņiem ir raksturs, kuru varētu attīstīt, bet tas vēl nav noticis. Cilvēkus, kas dzīvo civilizētā sabiedrībā, bet īsti nepilda nevienas varnas pienākumus, sauc *varNa-saGkara* (BG 1.40). Parasti tie ir negribēti pēcnācēji, kas nesaņem audzināšanu. Ikvienam, kas saņem cilvēka ķermeni, ir tam kāda kvalifikācija — viņa vēlmes ļauj strādāt cilvēka ķermenī, cilvēku sabiedrībā. Dievs šīs tiesības dod ikvienam (BG 2.47, 18.45), bet cilvēks pats pēc piedzimšanas var pārdomāt. Jauktās ģimenēs, kur vīram un sievietei ir nesaderīgas profesiju grupas (vissliktākais: vīrs-šūdra un sieva-brāhmanī), pastāv risks ieraudzīt sliktu piemēru un pazaudēt interesi par darbu. Šādas saulesbrāļus sauc arī par piekto varnu. Tā ir slogs sabiedrībai, nelietderīgi cilvēki, kas parazitē uz pārējās sabiedrības rēķina (BG 1.41). Parasti viņi tiek izdzīti mežā, jo civilizētā sabiedrībā tādiem nav vietas. Ģimenes tradīcijas jeb reliģija, jeb pienākumu izpilde pasargā no *varNa-sanGkaras* (BG 1.39).

Jāatzīst arī fakts, ka ikvienu cilvēku ietekmē visas trīs dabas īpašības, tāpēc ar atbilstošu apmācību un pašu darbu viņš var pielāgoties dzīvei vienā vai otrā varnā, ja raksturs ir pietiekami tuvs abām. Tomēr, ja cilvēks grib būt kaut cik veiksmīgs, savā izvēlē nedrīkst svārstīties, lai uzreiz nekļūtu par piekto varnu un traucēkli sabiedrībā. Piemērs šādai personībai ir valdnieks Judhištira, kura daba bija tuva brāhmana dabai, bet viņš visu mūžu mācījās un strādāja kā kšatrijs. Pirms apmēram 5000 gadu viņš kļuva par (civilizētās) pasaules imperatoru ar tiešu Dieva atbalstu, un bija ideāls pie-

mērs kā valdnieks. Ja ir šaubas par savu varu, ieteicams tēmēt uz augstāko iespējamo, un attīstīties līdz tai, izejot dažādos dzīves posmus, kā tas būs aprakstīts nākošajās nodaļās.

Darba alga

Cilvēks dara to, par ko viņu atalgo, un nedara to, par ko soda. Galvenais atalgojums ir emocionāls apmierinājums, bet ir daudz dažādu faktoru, kas to nosaka, un vērtību sistēmas dažādiem cilvēkiem stipri atšķiras. Pirms apskatīt vēdiskās vērtību sistēmas, nepieciešama filozofiska atkāpe no mūsdienu stereotipās pieejas. Ļoti spēcīgs labsajūtas faktors ir fiziskais ķermenis, kura jutekļi uztver pasauli pretstatos karsts-auksts, laime-nelaime, liels-mazs utt. Cilvēks, kurš tādus pretstatus var paciest, var ietaupīt daudz enerģijas un iegūt pilnīgu brīvību (BG 2.14-15). Tomēr, lielākā daļa cilvēku to nespēj. Viņi var atbrīvoties no ciešanām ar mērķtiecīgu dienas režīmu: mēreni ēdot, guļot, strādājot un izklaidējoties (BG 6.17). Darba alga ir svarīgs faktors, kas regulē šo mērenību. Darba alga pirmām kārtām ir paredzēta, lai cilvēks varētu strādāt, un ar naudu to nevar nodrošināt.

Vēdiskā sistēma var strādāt bez naudas, tā nav ne dzīvei, ne darbam nepieciešama. Modernās naudas sistēmas ir izdevīgas tikai tās ražotājiem — baņķieriem, bet neņem vērā pārējās sabiedrības daļas vajadzības pēc miera, laimes un izglītības. Naudas vērtība ir nosacīta, tā ir tikai parāda mērs, un to iespējams izmantot tikai ar citu cilvēku piekrišanu. Tādējādi tā rada spriedzi savstarpējās attiecībās. Nauda destabilizē sabiedrību, veicina ekspluatāciju, karus un kropļo atgriezenisko saiti strādājošajiem, jo baņķieri kā sabiedrības vadītāji nav īpaši piemēroti. (Vispār viņi ir vajadzīgi sabiedrībai, bet ne kā tās vadītāji.) Nauda aizvieto personiskas attiecības starp cilvēkiem un tādējādi izolē tos. Tā arī ne visai labi raksturo cilvēku, jo svarīgais kritērijs ir viņa rakstura īpašības.

Ar hektāru zemes uz cilvēku pilnīgi pietiek, lai viņu uzturētu, tāpēc labi organizētā sabiedrībā par valsts naudu nav jāuztur bezdarbinieku bari, un naudas esamība vai neesamība vispār nav kritiska izdzīvošanai. Kritiski svarīgs ir govju piens, graudi un cilvēku darbaspējas.

Nauda pārstāv arī tās ražotāju — kreditoru intereses, līdz ar to — alkatību, un tāpēc bojā attiecības starp iesaistītajiem cilvēkiem. Mūsdienu kreditori patiesībā ir aizņē-mēji, jo cenšas gūt peļņas procentus no tīri iedomātas "vērtības", viņu ražotajai naudai nav reāla seguma.

Vēdiskajā sabiedrībā bagātību uzkrāj kā noderīgus resursus, piemēram, sviestu, medu, graudus, drēbes, mēbeles, dārgakmeņus u.c. . Sviests un medus ir interesanti ar to, ka viņu vērtība, laikam ritot, pieaug. Un jā, dārgakmeņi ir praktiski noderīgi, lai

gan mūsdienās tam daudzi vairs netic. Rotaslietās valkājamiem dārgakmeņi spēcīgi ietekmē valkātāju, un tos var izmantot kā terapeitisku līdzekli. Ņemot tagad vērā, ka darba alga var nebūt saistīta ar naudu, apskatīsim četrus varus iztikas līdzekļus.

Šūdrām nav pat jāuzņemas pilna atbildība par savu izmitināšanu, ēdināšanu un darbarīkiem, jo to nodrošina viņa saimnieks. Tā ir tāpēc, ka šūdras ne visai prasmīgi rīkojas ar resursiem. Ja lielus resursus pārvalda šūdra pēc īpašībām, tas kļūst par nekārtību avotu sabiedrībā, un pats šūdra arī bieži ir cietējs. Mūsdienās šūdras tiek pielīdzināti citiem sabiedrības locekļiem un viņiem tiek doti pārmērīgi resursi, vairāk nekā ir nepieciešams darbam un mierīgai dzīvei. Tāpēc ir nepieciešami arī dažādi biznesi, tādi kā kazino, kas izvilina lieko naudu no šūdrām. Šūdras viegli pakļaujas reklāmas ietekmei un manipulācijām. Tālākās varNas, sākot ar vaišjām, resursus lieki nešķērdē un maksā tikai par to, kas viņiem ir tiešām vajadzīgs. Tāpēc šī sistēma, kurā šūdras vajadzības apmierina saimnieks, ir izdevīga visiem. Jā, ieskaitot bezjēdzīgo biznesu īpašniekus, jo viņiem tagad nav jānodarbojas ar grēcīgu darbību un atbrīvojas laiks lietderīgai darbībai, kas sniedz vairāk apmierinājuma. Svarīgi ir saprast, ka visi cilvēki ciena viens otru, un saimnieks, kurš uzņemas atbildību par šūdrām, tiešām nodrošina visas viņa vajadzības, tajā skaitā viņa ģimenes vajadzības, tādas kā bērnu izglītību un ārstēšanos slimības gadījumā. Ja tas nenotiek, ir jāiejaucas kšatrijam. Ja saimniekam kaut kādu apstākļu dēļ ir jānodarbina nepazīstams strādnieks, tad algu vislabāk maksāt graudā — ar drēbēm, ēdināšanu un izmitināšanu.

Vaišja savu bagātību vai nu izaudzē, vai veiksmīgi iemaina no citiem ar tirdzniecību (BG 18.44). Vaišja visur redz komercvērtību, un jebkura tās svārstība vai atšķirība dažādās vietās vai laikā ir biznesa iespēja. Mūsdienas vaišjas ir tik prasmīgi, ka pret apdrukātiem papīriņiem un plastmasas gabaliņiem var iemainīt jebko. Konkrētā darba veikšanai vaišja parasti nodarbina šūdras, jo viņa paša laiks priekš tā ir pārāk dārgs.

Kšatrijs nodrošina labus darba apstākļus saviem padotajiem. Par to viņš saņem daļu no peļņas, citiem vārdiem — nodokļus. Kopumā ceturto daļu no savas ražas vai peļņas vaišjas samaksā nodokļos — par šo ceturto daļu tiek uzturēta valsts infrastruktūra un veidoti uzkrājumi nelaimes gadījumiem. Ērtības labad, nodokļus var ievākt "graudā" vai darbā, t.i. burtiski ceturto daļu no tā, kas ir izaudzēts, uzbūvēts, izrakts u.tml. Nav tiesa, ka valdība drīkst iztērēt visus savāktos nodokļus algās jeb "apēst". Kšatrija darbība vairāk līdzinās apdrošināšanas sabiedrībai, kas garantē stabilitāti par spīti jebkādiem ārējiem traucēkļiem. Tikai neliela daļa no prēmiju iemaksām aiziet darbinieku algās. Traucējumu gadījumā kšatrijs tērē visus savus uzkrājumus, ieskaitot dzīvību, lai novērstu traucējumus. Vadītāja postenis ir daudz riskantāks un atbildīgāks nekā biznesmeņa, tāpēc kšatrijam ir jābūt labāk apmācītam nekā vaišjam. No otras puses, tāds izaicinājums pilnīgi atbilst kšatrija kaislīgajai dabai. Labs vadītājs nemaz nav jūtams,

jo visu laiku viss ir kārtībā, un viņam nekur nav jāiejaucas.

Vai tas nozīmē, ka vēdiskajā sabiedrībā tikai daudz mazāk kā ceturtdaļa no iedzīvotājiem var būt kšatriji? Taisnība, ka pārmērīgs kšatriju daudzums kļūst par slogu sabiedrībai. Tas bija iemesls arī Krišnas atnākšanai pirms apmēram 5000 gadiem (BG 11.32). Tomēr pastāv zināma elastība, jo kšatrijs var strādāt arī vaišjas vai šūdras darbu. Biznesa gadījumā kšatrijam svarīgāka būs vadības pieredze, nevis peļņa, kā vaišjam. Šūdras darbs palīdz uzturēt lielisku fizisko formu un iepazīt sabiedrību "no apakšas". Eposa "Mahābhārata" galvenie varoņi, pieci pāndavi, kas visi bija kvalificēti kšatriji, trimdas laikā maskēšanās nolūkā nolēma pieņemt šūdras darbu, kas viņiem visiem likās viegls un patīkams: Judhištira — kļūt par valdnieka kalpu un spēļu partneri, Bhīma — kļūt par pavāru un cīkstoni, Arģuna — kļūt par sieviešu deju skolotāju, Nakula — kļūt par zirgu puisī, Sahadēva — kļūt par ganu.

Brāhmans pārtiek no dāvanām. Tas var likties absolūti neprognozējami un neuzticami no cita cilvēka viedokļa, bet ir ļoti atbilstoši brāhmanam, kuram ir jābūt "uz tu" ar likteni. Brāhmana pienākums ir izskaidrot likteni citām varnām un tāda saasināta atkarība no Dieva palīdz viņam labāk saprast dabas likumus. No otras puses, viņam arī ir vislielākā iespēja ietekmēt dabas likumus. Brāhmans var apmācīt pilnīgi nelietderīgu un nabagu cilvēku, kas gatavs viņu uzklaustīt, par pilnvērtīgu un ražīgu sabiedrības locekli. Rezultātā otrs cilvēks kļūst noderīgs sabiedrībai. Par savu darbu brāhmans drīkst pieņemt pateicības dāvanas, taču nedrīkst to uzstādīt kā nosacījumu — viņa pienākums ir ārstēt un izglītēt visus, kas to lūdz, arī tad, ja viņi nespēj par to samaksāt. No tā izriet, ka brāhmana kvalifikācijai ir jābūt vēl augstākai par kšatriju, viņam ir jābūt patstāvīgam un neatkarīgam. Brāhmans, kas nodarbojas ar astroloģiju vai medicīnu naudas dēļ, nav īsts brāhmans. Kvalificētam brāhmanam neiesaka strādāt algotu (šūdras) darbu, jo, strādājot mazāk kvalificēta cilvēka vadībā, viņš drīzāk degradēs nekā progresēs. Kalpojot saimniekam, cilvēks pamazām iemanto saimnieka īpašības. Tāpēc brāhmanam vislabāk ir kalpot Dievam un citiem cilvēkiem — kā Dieva enerģijām.

Darbs ar fiksētu mēnešalgu nevienai no varnām nav īsti piemērots, tāpēc uz naudas balstītā sabiedrībā cilvēki nebūs īsti laimīgi. Algots darbs ir vairāk piemērots šūdrām, bet tas tomēr ir ļoti bezatbildīgi no saimnieka puses, cerēt, ka šūdrām pietiks ar naudu vien. Pārējām varnām vairāk piemērotas ir līgumattiecības. Visām varnām, sākot ar vēšju, ir jābūt vest pašiem sava grāmatvedība un darboties kā uzņēmējam.

Nav tiesa, ka visiem cilvēkiem visu citu pakalpojumi ir vajadzīgi vienādā mērā. Samaksa ir faktors, kas sašķiro sadarbību pēc lietderības. Strādāšana par velti ir laba kā vingrinājums, bet tas nav īsts darbs. Piedāvājot savus pakalpojumus par pašizmaksu

neieinteresētiem garāmgājējiem, būs ļoti grūti saglabāt motivāciju un profesionāli progresēt. Bagāts cilvēks par darbu var samaksāt vairāk kā nabags. Viņš var nolīgt vairāk vai labākus darbiniekus sava mērķa sasniegšanai. Viņš ir vairāk Dieva pilnarots. Acīmredzot, bagātais pats ir vairāk vajadzīgs citiem, tāpēc pārstāv lielāku vajadzību kopumu, ieskaitot savus klientus, kas stāv aiz viņa un maksā par viņa pakalpojumiem. Dievs ir augstākais klients (BG 5.29, 9.24, 13.23), kurš stāv aiz visiem citiem.

Maksāt citiem var tikai ar to, kas ir pašam. Attiecīgi, šūdra var maksāt ar savu laiku jeb uzmanību. VĒšjām un kšatrijiem /kaislību ietekmē laika parasti nav. VĒšja var maksāt ar materiālajiem resursiem. Kšatrijs var maksāt gan ar materiālajiem resursiem, gan privilēģijām (augstāku stāvokli sabiedrībā, goda nosaukumiem), kuras viņš var piešķirt. Brāhmans var maksāt ar jebkura veida resursiem, bet unikāls resurss, ko tikai viņš var dot, ir zināšanas. Miers un laime ir augstākie resursi, kurus pat ne visi brāhmani spēj dot, un ne visi cilvēki tos arī spēj novērtēt. Tira laime ir resurss, ar ko strādā pārpasaulnieki (jogi, ticīgie, askēti, svētie), bet šī darbība jau iziet ārpus civilizācijas sistēmas.

Nav tiesa, ka cilvēki vienmēr izvēlas lētāko precī vai pakalpojumu. Ja viņi ir pilnīgi apmierināti ar precī vai pakalpojumu, cilvēki nenožēlo, pat ja ir pārmaksājuši. Diženām personībām cilvēki labprāt ziedo naudu, laiku un citus resursus cildenu mērķu labad, reizēm saņemot pretī tikai prieku par līdzdalību. Rokkoncertu biļešu cenas apstiprina šo tendenci. Tāpēc pilnīgākais risinājums biznesa veicināšanai ir vairot savstarpējo cieņu, nevis mazināt cenas, nodokļus, preču un pakalpojumu kvalitāti. Darbinieka profesionālā meistarība un personiskās īpašības ir svarīgi faktori klienta laimei, bet pati laime ir Dieva enerģija, tāpēc noteicošais apmierinājuma faktors ir Dievs. Tikai, strādājot atbilstoši Dieva cerībām, cilvēks varēs sagādāt klientiem pilnīgu apmierinājumu un gūt apmierinājumu pats. Ar savu attieksmi darbu var pārvērst par garīgo praksi (BG 2.50), kas sniedz pilnīgu apmierinājumu (SB 1.2.6).

##Kad Dievs jums dod resursus, jāsaprot, ka tie ir domāti darbam, un nevajag tos izniekot.

Piemērs ar bulciņu, ko neapēd. Bērni spēlējās ar ēdienu.

Varnas noteikšana

Dievs no cilvēka sagaida tikai to, kas atbilst viņa dabai (BG 3.33,35). Viņš pat garantē, ka cilvēks nesaņems nekādas grēcīgas (nepatīkamas) reakcijas, veicdams savu pienākumu (BG 18.47), tāpēc noteikt savu varNu ir ļoti svarīgi, un, jo ātrāk, jo labāk. Īstenībā to ir svarīgi zināt jau vecākiem, lai viņi varētu savu bērnu pareizi apmācīt, atbilstoši viņa dabai. Otrs svarīgs iemesls vecākiem uzzināt varnu ir tāpēc, lai viņi jau no bērnības varētu cienīt savu mazuli kā vērtīgu sabiedrības locekli, nevis tikai kā

Pierādījumi

Zināšanu daba
Piezīmes par sanskrita rakstību un izrunu
Bhagavad-gīta
Šrīmad-bhāgavatam
Šrī Īṣopaniśada
ḲĒtanja-ḳarītāmlta
Višnu purāna
Brahma Samhita
Ḳānakja nīti-śāstra

Zināšanu daba

Visa grāmatas vērtība ir pilnībā ietverta šajā nodaļā. Dažas rindiņas no svētajiem rakstiem dod pieredzi, kas līdzvērtīga veselam mūžam. Pārējās nodaļas būtībā ir tikai komentārs, kas iesācējiem palīdz saprast un novērtēt svētos rakstus.

Ticība jeb atvērtība cilvēku stiprina, bet šaubas novājina. Šaubas ir labas tikai tad, ja tās izraisa būtisku jautājumu, kas tiek arī uzdots, un tiek saņemta autoritatīva atbilde. Tad šaubas savu lomu ir izpildījušas, paliek tikai zināšanas, un cilvēks ir brīvs (BG 4.41).

Lai sagrautu šaubas, ir nepieciešams citāts no svētajiem rakstiem, kas saņemti pa mācekļu pēctecību, bez materiāli saistīto būtņu kropļojumiem. Dieva varenība ir bezgalīga, bet ne caur visiem kanāliem tā ir pieejama pilnībā. Svētos rakstus nes personas, kas brīvas no tumsības ietekmes. Ja par Dievu runā ar mīlestību, viņš pats pieslēdzas sarunai un garantē perfektu rezultātu (BG 10.9-11). Bez atsaucēs uz autoritāti, cilvēki mēdz ārēji piekrist, bet saprātā tik un tā paliek šaubas. Pār pasaulīgās zināšanas atbrīvo no visām ciešanām un dod pilnīgu mieru (BG 4.39). Izlasot šo nodaļu, šaubas izzudīs.

Piezīmes par sanskrita rakstību un izrunu

Tā kā svēto rakstu oriģināls ir sanskritā, tad šeit pievienotas dažas piezīmes par sanskrita izrunu un rakstību. Sanskrits nav piesaistīts konkrētai rakstībai, valoda ir skaņa. Kopš angļi iekaroja Indiju, sanskrita teksti pamatā tiek publicēti ar nāgarī (dēvanāgarī) burtiem, kā arī ar modificētu latīņu alfabētu. Abos gadījumos tekstu raksta kā skan, ieskaitot skaņu mijas, piemēram, latviešu "galds" pierakstītu kā "galc".

Latviešu un lietuviešu valodas skaņas ir diezgan tuvas sanskritam, latvieši sanskritā runā praktiski bez akcenta. Tāpēc šajā grāmatā sanskrita vārdi tiek rakstīti ar latviešu burtiem, precizitātei izmantojot dažas piedevas: sanskritā lielie un mazie burti neatšķiras, bet latviešu valodā nav dažu sanskrita skaņu, tāpēc latviešu valodas lielie burti tiek izmantoti, lai apzīmētu atšķirīgas sanskrita skaņas. Izrunas apraksts balstās uz

Čārlza Viknera dokumentu (atrodams internetā, meklējot "charles wikner").

Skaņas, kam apzīmējumi nesakrīt ar latviešu valodu (Ē, O, I, Ī, Ķ, Ļ, G, Š, T, Th, D, Dh, N, M, H), ir zemāk paskaidrotas.

Patskaņi (*svara*): a ā i ī u ū ē Ē o O Ī Ķ Ļ

Sanskritā nav īsa "e", savukārt, šaurais un platais "e" ir dažādas skaņas. Šaurais ir apzīmēts ar "ē", bet platais ar "Ē": vējš, tĒvs.

Abi "o" ir garie un ar stieptu intonāciju. "o" izrunā kā internacionālismos: zona, pols. "O" ir platais "o", ko izrunā ar platāk atvērtu muti.

Latviešu valodā nav "I" atbilstošas skaņas, bet krievu valodā tāds ir cietais i: "ы".

To izrunā ar paceltu mēles galu. Ar "I" ir apzīmēta īsa, bet ar "Ī" — gara skaņa.

pamats	a + _ (guNa)	a + _ (vIddhi)
a	ā	ā
i	ē	Ē
u	o	O
I	ar	ār

Latviešu valodā nav arī "Ķ" atbilstošas skaņas. Tas skan līdzīgi "L", tikai mēle nepieskaras aukslējām, kā

jau visiem patskaņiem. Ar "Ķ" ir apzīmēta īsa, bet ar "Ļ" — gara skaņa. Ar latviešu līdzskani "Ķ" šie patskaņi nav īpaši saistīti, vienkārši "Ķ" burts paliek brīvs, jo sanskritā tāda līdzskaņa nav. Cerams, ka tas neradīs problēmas, jo izmantotajos citātos šis burts neparādās. Sanskritā nav arī divskaņu.

"A" skaitās pamatskaņa, no kuras tiek atvasinātas pārējās. Sanskrita gramatika paredz sekojošus patskaņu pārveidojumus, savienojot ar "a":

a+a=ā

a+ā=ā

a+i=ē

a+ē=Ē

a+u=o

a+o=O

a+I=ar

a+ar=ār

Līdzskaņi (*sparśa*) iedalās piecās grupās pēc runas orgānu saskarsmes vietas. Katrā grupā ir 4 kombinācijas no balsīguma un piedvesmas (aspirācijas), kā arī nazālais līdzskanis, puspatskanis un šņācenis (ja ir). Nosaucot līdzskaņus, tos papildina ar "a" (latviski "bē cē dē ef gā" vietā būtu "ba ca da fa ga").

Rīkles grupa (*kaNTha varga*): k kh g gh G - h

Skaņa "kh" ir vienots veselums, it kā "k" un "h" izrunātu reizē. Līdzīgi ar "gh".

grupa	nebalsīgi		balsīgi		nazā-lais	puspat-skānis	šņāceņi
	bez	ar	bez	ar			
rīkles	k	kh	g	gh	G	—	h
aukslēju	ḳ	ḥ	ḡ	ḡḥ	ṅ	j	Ṣ
priekšējo aukslēju	T	Th	D	Dh	N	r	ṣ
zobu	t	th	d	dh	n	l	s
lūpu	p	ph	b	bh	m	v	—

Līdzskaņu tabula

"G" ir nazalizēts "g" (skaņa iet caur degunu).

Aukslējeņi (*tālavja*): ḳ ḥ ḡ ḡḥ ṅ j Ṣ

"Ṣ" izrunā ar mēles pamatu, līdzīgi vācu "Ich".

Priekšējo aukslēju (pieres) grupa (*mūrdhanja varga*): T Th D Dh N r ṣ

"T" un "Th" ir mīksti kā "t" britu angļu izrunā. "D" un "Dh" ir līdzīgi "d", tikai mēle pieskaras aukslējām.

"N" ir līdzīgs latviešu "n", tikai mēle pieskaras aukslējām.

Zobu grupa (*dantja varga*): t th d dh n l s

Lūpeņi (*oṣṭhja varga*): p ph b bh m v -

Visas piedvestās skaņas "Th", "Dh", "th", "dh", "ph", "bh" ir nedalāmas, "h" šeit izrunā reizē ar nepiedvesto līdzskani.

Divas sanskrita skaņas nav ne līdzskaņi, ne patskaņi:

"M" (*anusvāra*) ir nazāla skaņa, kas seko patskanim. Vārdā "*saMskIta*" to izrunā kā nazālu "a" pārejā no "a" uz "s", mēlei un lūpām nepieskaroties pie augšas. Pirms līdzskaņa tā parasti pārvēršas par attiecīgās grupas nazālo līdzskani.

"H" (*visarga*) ir nebalsīga elsa aiz patskaņa, kas skan kā īss "h". Ja aiz *visargas* nekas neseko, tad tiek atbalsots iepriekšējais patskanis.

Vārdi, kas rakstīti augstāk aprakstītajā sistēmā, tekstā ir izcelti kursīvā.

Citur grāmatas tekstā sanskrita vārdi ir latviskoti. Tie ir rakstīti tikai ar parastajiem latviešu burtiem, parastā nozīmē (nediferencējot lielos un mazos), un tiem ir pievienotas latviešu galotnes, lai norādītu locījumu. "G" tiek rakstīts kā "ng".

Angļu valodā nav dažādu sanskrita skaņu, tāpēc angļi (kas apmēram 200 gadus kontrolēja Indiju) apzīmē dažas sanskrita skaņas ar latīņu burtu salikumiem: "I" ar "ri", "Ē" ar "ai", "O" ar "au", "Ļ" ar "lri", "š" un "Š" ar "sh", "č" ar "ch". Skaņu "dž" viņi varētu apzīmēt vienā burtā ar "j", bet faktiski angļu akcentā "ḳ" un "ḡ" izrunā ar piedvesmu un apzīmē attiecīgi ar "c" un "j". Īstos "ḥ" un "ḡḥ" viņi izrunā ar vēl lielāku piedvesmu un apzīmē attiecīgi "ch" un "jh".

Sanskritā ir tikai 2 pieturzīmes: "|" (rindas vai teikuma beigas) un "||" (panta vai rindkopas beigas). Tekstu starp pieturzīmēm izrunā vienā elpas vilcienā, tāpēc visi vārdi saplūst vienā. Labskanības dēļ izlaistie burti ir apzīmēti ar apostrofu, un tos neizrūnā. Uz izteiksmi (intonāciju) — jautājuma vai izsaukšanas — sanskritā norāda paši vārdi. Komata un domuzīmes vietā izmanto saikļa vārdus.

Tālāk seko īss izmantoto avotu apraksts un paši citāti.

Tulkojumi pēc iespējas saglabā vārdu kārtību un ritmu.

Atsevišķo vārdu tulkojumi nav doti, tos jāmeklē sanskrita vārdnīcās.

Bhagavad-gīta

bhagavadgītā jeb Dieva dziesma, iespējams, ir vispazīstamākā vēdu daļa. Tā ir no daļa no Mahābhāratas eposa, kurā Krišna pirms kaujas atklājas savam draugam Arġunam un iedrošina viņu uz pienākuma izpildi.

Arġuna bija apmulsis, savtīgu mērķu vadīts, bet Krišna kā absolūts, kas sevī ietver visu, atklāja viņam savu dievišķo plānu, pasaules likumus un dažādas metodes, ar kurām sasniegt pilnību.

BG 1.32-33

*kiM no rāġjēna govinda kiM bhogĒr ġīvitēna vā |
jēšām arthē kāGkšitaM no rāġjaM bhogāH sukhāni ģa || 32 ||
ta imē 'vasthitā juddhē prāNāMs tjaktvā dhanāni ģa |
ākārjāH pitaraH putrās tathĒva ģa pitāmahāH || 33 ||*

Kam mums karaļvalsts, Govinda, kam labumi, dzīve vai, kuru labad vēlamies mēs valsti, labumus, laimi ar, tie šeit izvietoti cīņai, dvašu atdod, guvumus ar, skolotāji, tēvi, dēli, tāpat arī vecietēvi.

Šeit Arġuna runā par pašu esamības pamatu, lai gan nepareizā interpretācijā. Esamības augstākais mērķis ir laime, un attiecības starp dzīvajām būtnēm ir laimes avots. Arġuna tomēr gan laimi, gan attiecības apskata izrauti no konteksta, neņemot vērā Dievu. Vēlāk Krišna to izlabos, norādot, ka ir visa visuma tēvs, māte, sponsors un vec-tēvs (BG 9.17). Viņš ir īstenais baudītājs (BG 5.29). Citu uzdevums ir asistēt viņa bau-dās. Lai vairotu laimi, Dievs izvērsies daudzās dzīvajās būtnēs (BG 10.8, BG 15.7), bet ne visas viņas vēlas sadarboties. Tās, kuras nesadarbojas ar Dievu, nonāk esamības perifērijā (materiālajā pasaulē).

Arġuna šeit spēlē neziņas mākta cilvēka lomu, jo kā tuvs Dieva līdzgaitnieks viņš to var nospēlēt labāk nekā īstie tumšoņas.

Uzrunā izmantotais vārds "govinda" burtiski nozīmē "acuraugs".

BG 1.39

*kula-kšajē praNaŠjanti kula-dharmāH sanātanāH |
dharmē našTē kulaM kItsnam adharmo 'bhibhavatj uta || 39 ||*

**Ģimenei izbeidzoties, tiek pazaudēta mūžīgā ģimenes kārtība.
Kārtība zaudēta, visu ģimēni tad pārņem nekārtības.**

Ģimenes tradīcijas ir laika pārbaudītas vērtības. Laiks, būdams Dieva spēks, iznīcina visu lieko (no Dieva viedokļa), un atstāj tikai labo. Arģuna nāca no labas ģimenes, tāpēc baidījās pazaudēt tradīcijas. Bet pašmērķis ir uzturēt kontaktu ar Dievu, ģimenes tradīcijas ir palīglīdzeklis. Šajā brīdī Arģuna vēl nezināja, ka Dievs ir ar viņu un uzņemas atbildību par cīņu.

Šrīmad-bhāgavatam

bhāgavata purāNa jeb *Šrīmad-bhāgavatam* ir grāmata par Dievu. Divpadsmit dziedājumos tur Dievs ir aprakstīts dažādos aspektos, kā arī viss, kas ar viņu saistīts — dažādās pasaules, kurās Viņš darbojas; Viņa līdzgaitnieki; spēles, cīņas un mākslas, ar kurām viņi izklaidējas; dažādie spēļu piederumi, tādi kā pilis, transporta līdzekļi un ieroči; zināšanas un iemaņas, kas nepieciešamas, lai kontaktētu ar Dievu; kā arī civilizācijas sistēma, kuras ietvaros Dievs veido savas attiecības — un tā ir varnāšrama.

ŠB 1.2.12

paŠjantjātmani ķātmānam bhaktyā Šruta gIhītajā

"patība" var nozīmēt gan redzamo (rupjo) ķermeni (visseklākā realitātes uztvere), gan smalko ķermeni (prētu, saprātu, ego), gan dvēseli, gan Virsdvēseli.

Šajā gadījumā pirmā "patība" ir prāts, bet otrā — Virsdvēsele.

Attīrītu prātu ir iespējams pievērst Dievam un dzert no neizsmeļamā gudrības, laimes un jaunības avota.

Saprāts ir instruments, kas nosaka prāta virzienu, un ticība ir atvērts kanāls, pa kuru plūst laime.

<h3>SB 1.2.13</h3>

Vārdnīca

Grāmatas tekstā kursīvā izceltajiem vārdiem šeit ir norādītas tās nozīmes, kuras izmanto autors.

Saīsinājums "skt." nozīmē "sanskritā", skatīt arī skaidrojumu pie sanskrita vārda.

Absolūts — sākotnējais cēlonis, visu enerģiju avots un kopums, visaptverošais vienotais veselums. Materiālisti uzskata, ka tas ir nedzīvs. Pār pasaulnieki uzskata, ka viņš ir dzīvs, sākotnējā personība. Nihilisti uzskata, ka tāds nemaz neeksistē, t.i. vispār nekas neeksistē. Monisti uzskata, ka viņi paši ir sākotnējais cēlonis, vienīgais, visuvarenais un visaptverošais.

adhibhūta — sabiedriskā sfēra; redzamā pasaule (kas sastāv no 5 elementiem), apkārtējās dzīvās būtnes. Salīdzināt ar *adhjātmā* un *adhidēva*.

adhidēva — dievišķā sfēra; neredzami pasauļi pārvaldošie spēki. Salīdzināt ar *adhibhūta* un *adhjātmā*.

adhjātmā — dvēseles sfēra, cilvēka iekšējā pasaule. Salīdzināt ar *adhibhūta* un *adhidēva*.

ahaMkāra — ego, pirmais materiālais elements, no kura tiek atvasināti pārējie (prāts, saprāts, ēters utt.). Garīgajā pasaulē dzīvās būtnes mijiedarbojas nepastarpināti, un visa pasaule dzīvo kā vienots veselums (sandhīnī aspekts). Matērijā iemiesotās būtnes apziņu bloķē *ahaMkāras* elements, tāpēc ar citām iemiesotajām būtnēm tā var mijiedarboties tikai pastarpināti, caur matēriju. Burtiski *ahaMkāra* nozīmē "es radītājs" jeb materiālās identitātes pamats. Krišnaītu literatūrā to tulko kā "viltus ego". Saskarsmē ar Dievu un atbrīvotām personībām, no ego var atbrīvoties (ŠB 5.5.23-25). No ego var atbrīvoties arī ar nesavtīgu darbību — tā ļauj nobaudīt brīvības garšu.

ajurvēda — (Dieva) zināšanas par veselību.

alkatība — skt. *lobha*, sāta trūkums. Prāta slimība, kas neļauj cilvēkam baudīt, viens no sešiem dvēseles ienaidniekiem. Lietas, kas nes sevī prieku, nesagādā apmierinājumu alkatīgam cilvēkam. To var izārstēt ar dāvanu došanu, jo baudīt caur citiem vienmēr ir iespējams. Labākais alkatības pielietojums ir svēto rakstu studijas.

apreibināšanās — neticība laimei, samierināšanās ar ierobežotu laimes standartu.

Pretstats apreibināšanai ir askētisms, kad cilvēks pārvar grūtības un viņa laimes līmenis visu laiku aug.

artha — labums, vērtība. Kā otrais no četriem civilizācijas sasniegumiem — pārticība (skat. arī *puruśārtha*).

askētisms — skt. *tapas*, trešais no četriem civilizācijas principiem, spēja pārvarēt grūtības, lai sasniegtu augstāku mērķi. To izkopj pensijas vecumā. Uz tā balstās kšatrija darbs. No askēta viedokļa, ierobežota laime vispār nav laime.

askēze — brīvprātīga grūtību uzņemšanās augstāka mērķa labad. Ķermeņa kontrole. Askēze atbrīvo no ķermeniskām ciešanām, ko radījis ego (*adhjātmika klēšā*).

autoritāte — persona, kuras teiktais apriori sakrīt ar citu pieredzēto. Sākotnējā autoritāte ir Dievs, un brāhmani ir viņa pārstāvji citām varnām. Persona, kas nevar atalgot savus kalpus un sodīt pāridarītājus, nevar būt autoritāte.

ārietis — kārtīgs cilvēks, uzticīgs un uzticams, civilizēts, Dieva atzīts.

asat — nepastāvīgs un nepatstāvīgs, atkarīgs, neīsts — tā raksturo matēriju.

āšrama — cilvēka sociālais statuss (burtiski, patvērums). Atbilstoši iztikas avotam, mūža gaitā tādi ir četri: *brahmaķārī, gIhastha, vānaprastha* un *saMnjāsī*.

baudkāre — skt. *kāma*.

bhakti — centieni iepriecināt, pielūdzēja attieksme pret pielūdzamo. Šos centienus klasificē 9 procesos: klausīšanās (par), slavēšana, atcerēšanās, sekošana norādījumiem, rituāla godināšana, lūgšanas, personīga kalpošana, draudzība un pilnīga atdošanās. Bhakti rezultāts ir mīlestība, *prēma*.

bhakti joga — kontakts ar Dievu, pateicoties deviņiem *bhakti* procesiem.

bhūta — 5 rupjie materiālie elementi (ēters, gaiss, uguns, ūdens, zeme). Arī iemiesotās dzīvās būtnes, kas pārklātas ar šiem elementiem.

brahma — gars, aktīvā enerģija. Salīdzināt ar *prakIti*.

brāhmaķārja — pirmais no 4 āšramiem, ko raksturo finansiāla atkarība no vecākajiem. Arī dzimumatturība, kurai vajadzētu sakrist ar šo āšramu. Sanskritā burtiski "garīgā prakse".

brāhmans — viena no 4 *varNa*-ām, cilvēks, kas profesionāli kultivē zināšanas.

brīvība — dzīvās būtnes galvenā īpašība, kas to atšķir no matērijas. Izvēles iespēja. Dzīvība. Gandrīz tas pats, kas aktivitāte. Brīvība ir civilizācijas augstākais mērķis. Parasti to precizē kā brīvību no vecuma, slimībām, nāves un dzimšanas, bet tie ir tikai daži no aspektiem, ko piemin, lai novērstu termina novazāšanu. Politiskie atbrīvotāji, kas nav paglābuši savus padotos no novecošanas un nāves, nav tiem devuši pilnvērtīgu brīvību. Politikā nereti par brīvību (maldinoši) sauc izolāciju.

cieņa — spēja saskatīt otrā labās īpašības. Pamats, no kura attīstās četras cilvēku labās īpašības, civilizācijas principi.

civilizācija — skt. *varNāšrama*.

dajā — līdzjūtība.

darbs — darbība citu labā. No *karmas* trīs paveidiem, tikai pozitīvā darbība atbilst latviešu vārdam "darbs". Darbam tuvs jēdziens ir vingrinājums, t.i. darbība, kas nedod nekādu taustāmu rezultātu, bet tikai pieredzi. Paplašinātā izpratnē, viss, kas galu galā dod labumu citiem (jeb iepriecina Dievu), arī ir darbs. Antonīms: rekets.

dēmoni — varenas saprātīgas būtnes, kam nepatīk dzīvības avots. Reizēm viņi noliedz tā eksistenci, vai arī cīnās pret to, un, līdz ar to, varbūt neapzināti, pret visu dzīvo. Cilvēki, kas nododas dēmoniskām īpašībām, nonāk dēmonu varā.

dēmoniskās īpašības — (BG 16.4) izlikšanās, augstprātība, pašapmāns, dusmas, rupjība un dumība. Tās ierobežo cilvēka brīvību.

dharma — stabilitāte, pienākums, pirmais no četriem civilizācijas labumiem (skat. arī *artha, kāma, mokša*). Burtiski, "tas, kas uztur" jeb tas, kas stabilizē. Dharma pamato jeb attaisno personas eksistenci.

dhIti — apņemšanās, izlēmība, pašatdeve. Viena no dievišķajām īpašībām.

dievišķās īpašības — bezbailība, esamības šķīstīšana, gudrība, saikne ar Dievu, devīgums, pašsavaldīšanās, ziedojumu veikšana un svēto rakstu citēšana, askētisms, tiešums, nevardarbība, patiesīgums, nedusmošanās, atteikšanās (no darba augļiem), miers, nepiekašīšanās, līdzjūtība, nemantkārība, maigums, kautrība, nesvārstība, spars, iecietība, izlēmība, tīrība, neskaušana, ne-godkārība (BG 16.1-3). Šīs īpašības atbrīvo cilvēku no ārējo apstākļu ietekmes (BG 16.5), jo pašas nav no tiem atkarīgas, tikai no cilvēka izvēles.

Dievs — tas pats kas *Absolūts*, bet konkrēti kā personība, ar vārdu, veidolu, īpašībām un darbību.

Durga — materiālo dabu pārvaldošā dieviete, burtiski "slikti nogājis". Viņas vadībā tiek sodīti egoisti.

dvēsele — pati dzīvā būtne, bez smalkā materiālā ķermeņa.

dzīvais — Dieva enerģijas, kas apveltītas ar brīvību. Sinonīms: gars. Dzīvās enerģijas nepakļaujas fizikas likumiem, bet pakļaujas sabiedrības likumiem.

eksploatators — cilvēks, kas savas intereses pretstata pārējiem.

fanātisms — ticības sašaurināšana. Ar fanātismu var relatīvi izcelt vienu objektu, ignorējot citus. Īslaicīgi ar to var aizvītiot patiesu ticību un zināšanas, tāpēc jauna ceļa gājēji parasti sāk ar fanātismu.

filozofija — (no grieķu val. "gudrības mīlestība"). Uzskatu sistēma, pamatzināšanas. Nobriedušu filozofisko sistēmu var klasificēt kā materiālismu vai garīgumu (kas attiecīgi uzskata, ka nedzīvais vai dzīvais ir svarīgāks). Mūsdienās par filozofijām izdod arī nepilnīgas uzskatu sistēmas kā pragmatismu vai eksistenciālismu, kas vispār nenoved līdz secinājumiem.

garīdznieks — garīgās filozofijas piekritējs, kā pretstats materiālistam. Līdz šim par garīdzniekiem latviešu valodā sauca tikai tos, kas ar to pelna naudu šaurā nozīmē, bet autors uzskata, ka šo terminu ir nepieciešams paplašināt.

garīgā pasaule — trīs ceturtdaļas no esamības (*goloka+vĒkuntha*), pasaules, kurās nav nekā nedzīva. Pretstats: materiālā pasaule.

garīgs — dzīvs. Ievērojiet: ne materiālais ķermenis, ne prāts nav dzīvs, tie ir pasīvi mehānismi (BG 18.61).

garīgums (austrumu filozofija) — Uzskats, ka sākotnējais cēlonis ir dzīvs (aktīvs). Pretstats garīgumam ir materiālisms.

gars — Dieva aktīvā enerģija. Pretstats: matērija.

ghastha — otrais no 4 *āśramiem*, ko raksturo ienākumi no darba. Sanskritā burtiski "ģimenēs dzīve".

goloka — Dieva planēta, visas darbības un baudas epicentrs. Burtiski, "Govju reģions". Arī saukta par švētadvīpu (BRS 5.5). Te dominē laimes un zināšanu enerģija, kura no šejienes izplatās uz citām pasaulēm. Goloka ir bezgalīga, bet pēc svarīguma — puse no visa esošā. Pārējās divas ceturtdaļas ir attiecīgi *vĒkuntha* un *materiālā* pasaule.

grēks — attiecību bojāšana. Ja nav precizēts, tad attiecību bojāšana ar Dievu. Dievs sevī ietver visus, tāpēc vispārināts grēks nozīmē attiecību bojāšanu ar visiem. Grēka rezultāts ir izolācija, pirmām kārtām, smalkajā ķermenī: no laimes, no zināšanām, no dzīvības. Pēc dievišķa plāna, grēka sekas tiek pieskaņotas nodarījumam, lai mērķtiecīgi koriģētu cilvēku, piemēram, tas, kurš pārmērīgi pieķēries seksam, zaudē skaistumu, tas, kurš ar vārdiem aizvaino citus, zaudē spēju izteikties, tam, kurš ir nogalinājis, sāk sāpēt galva u.tml.. Uzmanīgs vērotājs var sajust grēka sekas kā ierobežojumus savā apziņā.

guNa — trīs materiālās dabas īpašības: *pastāvība*, *kaislība* un *tumsība* (attiecīgi: *sattva*, *raģas*, *tamas*). Lai gan sanskrita vārds "guNa" nozīmē vispārīgi "īpašība" (u.c. nozīmes), šajā grāmatā tā sauc tikai trīs materiālās dabas īpašības.

ģnāna — teorētiskas (statiskas) zināšanas. To elementi ir uzskaitīti BG 13.8-12.

ģnāna joga — kontakts ar Dievu caur zināšanām.

ilgtspēja — skt. *satja*, ceturtais no četriem civilizācijas principiem.

izlēmība — skt. vjavasāja, nesvārstīga izvēle bez kompromisiem (BG 2.41,44).

joga — saikne (vispārīgā kontekstā — ar Absolūtu). Reliģija, zināšanas, kas tuvina Dievam. Fiziskos vingrinājumus sauc *āsana*, nevis joga, un tie ir tikai daļa no Paņģali astoņpakāpju jogas.

jogs — tas, kurš ir kontaktā ar Dievu.

juga — laikmets. Materiālajā visumā pēc kārtas nomainās četri laikmeti: satja, dvāpara, trēta, kali. Zemes pastāvēšanas laikā šis cikls atkārtojas 1000 reizes.

kaislība — skt., *raģas*, viena no trim materiālās dabas īpašībām, kam raksturīga drudzainība, sasteigtība, resursu pārtēriņš.

kalpa — primārā radīšana jeb matērijas sadalīšana atomos (kas ir priekšnosacījums dzīvo būtņu darbībai materiālajā pasaulē). Burtiski: “iecere”.

kāma — baudkāre. Dzīvās būtnes tīrās garīgās jūtas ir mīlestība, bet matērijas (ego) ietekmē tā pārvēršas par savtīgu vēlmi. Parasti to izprot sašaurinātā nozīmē kā seksuālas vēlmes. Mīlestība sagādā prieku, bet baudkāre sagādā ciešanas. Gan laime, gan ciešanas var būt spēcīgs motivators. Praksi, ko motivē vēlme sagādāt citiem prieku, sauc par garīgu praksi, bet vēlme gūt no citiem baudu noved pie materiālas prakses. Kāma ir Dieva aizvietotājs kā motivējošais spēks. Krišnaītu literatūrā *kāmu* tulko kā iekāri. No iekāres atbrīvojas ar pareizu izpratni par savu stāvokli un prāta kontroli (BG 3.43). Kā trešais no četriem civilizācijas sasniegumiem — veiksmē, vēlmju piepildījums (skat. arī *puruśārtha*).

karma — materiālā darbība, t.i. darbība, kas iesaista matēriju. Matērijas klātbūtne uzliek ierobežojošus nosacījumus saskaņā ar trīs matērijas īpašībām (*guNa*), kādu nav tīrai garīgai darbībai. Karma ir trīs veidu (BG 4.16-17): karma (ieteicama, attīstoša), akarma (neitrāla, nesaistoša labā nozīmē) un vikarma (aizliegta, degradējoša).

karma joga — kontakts ar Dievu materiālā darbībā.

kIśNa — Dievs, sākotnējā personība, Bhagavad-gītas autors.

kšatrijs — viena no 4 *varNa*-ām, cilvēks, kas profesionāli ievieš kārtību.

ķaNDāla — mežonis.

labdarība — skt. *dāna*, savu resursu atdošana citiem cilvēkiem. Labdarība atbrīvo no ciešanām, ko rada sabiedrība (*adhibhOtika klēśa*).

laiks — skt. *kāla*, norobežojošs faktors, kas ļauj visiem pēc kārtas pabūt dieva stāvoklī. Tikai viens var būt absolūts, bet daudzi grib iejusties šajā lomā, tāpēc viņi visi stāv rindā un pēc kārtas saņem savu slavas brīdi. Līdzīgi, uz kompjūtera viens procesors var šķietami "reizē" darbināt daudzas programmas. Iemācoties sadarboties, vajadzība pēc izolācijas laikā atkrīt, un visi var dzīvot reizē.

laulība — formāla sadarbība starp diviem pretējo dzimumu pārstāvjiem, kas pēc ieceres ir abpusēji izdevīgs kontrakts. Katra no pusēm laulībā var sasniegt vairāk, nekā strādājot atsevišķi. Laulības formālais aspekts ir tas, ka partneri nes viens par otru atbildību. Saskaņā ar Dieva likumiem, partneri saņem 50% viens no otra karmas, jeb atbildība dalās uz pusēm. Vēdas klasificē laulību 8 veidos, četri no tiem ar vecāku svētību, un četri — bez.

lepnums — pašapmāns, izkropļots viedoklis par sevi, kas neatbilst patiesībai. Nepareizais pašnovērtējums var būt gan pārspīlēti labs, gan pārāk noniecinošs.

līdzjūtība — skt. *dajā*, otrais no četriem civilizācijas principiem. To izkopj ģimenes dzīvē. Uz tā balstās *vĒśjas* darbs.

maņu orgāni — ausis, āda, acis, mēle, deguns.

lobha — alkatība, dēmoniska īpašība, kas iedzen dvēseli ciešanās (ellē).

materiālais ķermenis — tādi ir divi, skatīt attiecīgi rupjais un smalkais materiālais ķermenis (sanskritā attiecīgi *sthūla* un *sūkṣma*).

materiālā pasaule — ceturtdaļa no esasmības, kurā tiek sajaukts gars un matērija.

materiālās dabas īpašības — skatīt *guNa*.

materiālisms — Uzskats, ka sākotnējais cēlonis ir nedzīvs (pasīvs). Pretstats materiālismam ir *garīgums*.

materiālists — materiālisma piekritējs.

matērija — Dieva pasīvā enerģija. Pretstats: gars.

mentāls — prātā esošs. Pretstatā garīgām parādībām, mentālas parādības ir pakļautas loģikas likumiem.

mīlestība — šis latviešu vārds ir pārāk daudznozīmīgs, dažādas tā nozīmes var atklāt ar sanskrita vārdu palīdzību:

prēma — spēja sagādāt otram laimi

bhakti — centieni sagādāt otram laimi

kāma — spēcīga vēlme, iekāre

bhāva — ekstatisks esamības stāvoklis mīlestībā

rāga — pieķeršanās

anurakti — pieķeršanās, fanošana

mādhurja — romantiskās attiecības laulībā

parakīja — romantiskas ārļaulības attiecības

snēha — maigums, simpātijas

prīti — patika

rati — bauda

ŠIGāra — erotiska kaisle

pranaja — tieksme

mamatva — piesavināšanās

Interesanti, ka neviens no šiem sanskrita vārdiem netulkojas kā "sekss", tas būtu *mĒthuna*. Mīlestība ir skaudības pretstats. Patiesā mīlestībā ir jābūt 3 sastāvdaļām: tās avotam, saņēmējam un attiecībām starp viņiem. Teiciens "es tevi mīlu" ir patiesi tikai tad, ja mīlamais tiešām kaut ko saņem. To varētu pārbaudīt ar jautājumu: "Vai es tevi mīlu?". Ja saņēmējs neko nejūt, attiecības ir iedomātas, ārpus mīlētāja ego nekāda laime nav nonākusi, tās ir tikai pašapmāns. 5 veidu mīlestības emocijas (*prēma rasa*) pieaugoši intensitātes secībā ir: apbrīna (*Šānta rasa*), sekošana (*dāsja rasa*), draudzība (*sakhja rasa*), rūpes (*vātsalja rasa*) un intimitāte (*mādhurja*, *ŠIGāra rasa*).

mlēkča — barbari, kas nerunā sanskritā un neatbilst civilizācijas standartiem. Ironiski, ka no āriešu viedokļa senie grieķi paši ir barbari.

mokša — Atbrīve (no matērijas). Ceturtais civilizācijas sasniegums (skat. arī *purušārtha*).

nedzīvais — Dieva enerģijas, kam nav brīvības. Sinonīms: *matērija*. Nedzīvās enerģijas pakļaujas fizikas likumiem, bet nepakļaujas sabiedrības likumiem.

padievi — varenas saprātīgas būtnes, kas darbojas Dieva uzdevumā. Cilvēki ar dievišķām īpašībām nonāk viņu aizsardzībā. Padievu mērķis ir pasaules attīstība.

paramātmā — virsdvēsele, Dieva veidols, kurā viņš pavada visas iemiesotās būtnes. Saukta arī par sirdsapziņu.

pārpasulnieks — garīgās *filozofijas* piekritējs, kura mērķis ir ārpus *materiālās pasaules*. Pārpasulnieki iedalās personālistos, kas uzskata, ka Absolūts ir personība, un impersonālistos, kas uzskata, ka Absolūts nav personība.

pastāvība — skt. *sattva*, viena no trim materiālās dabas īpašībām, kam raksturīga darbības mērenība, neizsīkstoša pastāvēšana.

patiesīgums — skt. *satja*, ceturtais no četriem civilizācijas principiem. To izkopj pēc atsacīšanās no materiālās dzīves (*saMnjāsas*). Uz tā balstās *brāhmaNa* darbs. Patiesīgi nozīmē "no visas sirds", ar nedalītu uzmanību.

pazemība — skt. *amānitvam*, spēja pilnvērtīgi dzīvot un strādāt bez atzinības.

pienākums — skt. *dharma*, uzvedība, ko no jums sagaida autoritātes. Autoritātes ir tie, kas kontrolē jūsu dzīvi, un līdz ar to ir spējīgi atalgot pienākuma izpildi. Sākotnējā autoritāte ir Dievs, un brāhmaņi ir viņa pārstāvji citām varnām. Sava pienākuma izpilde ir augstākā pilnība, kuru cilvēks var sasniegt, un tā ir bez gala (*sanātana*). Pildot savu pienākumu, cilvēks var sasniegt visu, ko Dievs spēj dot, un Dievs spēj dot visu. Šī laikmeta galvenais cilvēku pienākums (*yuga-dharma*) ir slavēt Dievu.

prajoģana — jēga, motīvs, iemesls. Eksistences jēga ir priecēt Dievu.

praklti — matērija, pasīvā enerģija. Salīdzināt ar *brahma*.

prāts — smalkā ķermeņa daļa, kas nodrošina domāšanas, sajūtu un vēlmju funkcijas. Prāts vada dzīvās būtnes jutekļus (5 maņu orgāni un 5 rīcības orgāni). Ārējās pasaules uztvere notiek tikai caur prātu, tāpēc iemiesotā dzīvā būtne nespēj atšķirt to, kas reāli notiek no tā, ko iedomājas prāts.

progress — pilnības etalons ir Dievs. Viņa labās īpašības ir neizmērojami dziļas un to ir daudz (BRS 5.53). Atsevišķām dzīvajām būtnēm īpašības piemīt tikai ierobežotā mērā, tāpēc progress — tā ir tuvošanās Dievam. Pats no sevis nekas nenotiek, visu ko cilvēks iegūst, viņam īstenībā kāds iedod, kam tas ir, piemēram, pieslēdzoties Dievam ar iesvētību, cilvēks saņem no viņa dievišķās zināšanas.

provokācija — pamudinājums darīt ko tādu, kas darītājam nāks par sliktu.

purušārtha — cilvēciska vērtība. Tādas ir četras: stabilitāte (*dharma*), pārticība (*artha*), gandarījums (*kāma*) un atbrīve (*mokša*).

raḡas — kaislība, viena no trim materiālās dabas īpašībām, skat. *guNa*.

rasa — gandarījums. Gandarījums rodas no emociju apmaiņas ar partneri. Gandarījumu var dot tikai dzīvs partneris. Gandarījums, ko sniedz materiāli priekšmeti, ir tikai atblāzma, iedomāti iespaidi no personām, ar kurām tie saistīti vai tiek identificēti (personificēti). Piecu veidu mīlestības attiecības var dot neizsīkstošu gandarījumu, un septiņu veidu papildus attiecības dod pārejošu gandarījumu. Ēdiena garšu (sešas garšas) sanskritā arī sauc "rasa", tāpēc krišnaīti vienmēr tulko šo vārdu kā "garša".

rekets — egoistiska darbība, jeb sava talanta izmantošana, lai uzspiestu citiem ciešanas. Mūsdienų reklāma nereti ir apslēpts rekets.

ričības orgāni — skt. *karmēndrija*: rokas, kājas, balss, dzimumorgāni, taisnā zarna.

rupjais materiālais ķermenis — sastāv no pieciem rupjajiem elementiem (zemes, ūdens, uguns, gaisa un ētera). Tas ir tas, ko dzīvnieki un daudzi cilvēki uzskata par "sevi".

sādhu — labs cilvēks, no Dieva viedokļa.

sanātana dharmā — mūžīgā kārtība, cits nosaukums varnāšramas sistēmai.

saMnjāsa — ceturtais no 4 *āšramiem*, ko raksturo pārtikšana no nekā (dāvanām). Sanskritā burtiski "atsacīšanās no visa".

sannjāsī — mūks, cilvēks atsacīšanās dzīves kārtā, kas iztiek bez algas un uzkrājumiem.

saprāts — smalkā ķermeņa daļa, kas nodrošina mērķtiecību, gribasspēku un vada prātu. Saprāts piešķir atmiņai jēgu.

sat — pastāvīgs un patstāvīgs, neatkarīgs, īsts — tā raksturo garu.

satja — ilgtspēja (*sat* — reāls, īsts, paliekošs). Neatkarība no ārējiem apstākļiem, pateicoties iekšējam garīgām spēkam. Pretstats liekulībai (kas raksturo atkarību no sabiedrības viedokļa). Šis ir ceturtais no civilizācijas pamatprincipiem un vienīgais, kas dod pilnvērtīgu rezultātu arī patreizējā laikmetā (kali *jugā*). Dažādos kontekstos arī sirsnīgums, patiesīgums, praktiskums, pašpietiekamība, veselais saprāts.

sattva — pastāvība, viena no trim materiālās dabas īpašībām, skat. *guNa*.

šaubas — skt. *saMŠaja*, cerība atrast laimi bez Dieva. Šaubas sarauj cilvēka saikni ar viņa spēka avotu un noved pie panīkuma (BG 4.40). Pretstats: *ticība*. Nobriedusi ticība noved pie zināšanām (BG 4.39), un zināšanas atbrīvo no šaubām (BG 4.41).

skaudība — vēlme atņemt citam laimi, pretstats mīlestībai.

smalkais materiālais ķermenis — prāts, saprāts un ego, sanskritā attiecīgi *manas*, *buddhi* un *ahaMkāra*. Ar šiem vārdiem apzīmē gan matērijas elementus (atomus), gan funkcionālās struktūras, ko tie veido (orgānus). Katra materiālajā pasaulē iemiesotā dzīvā būtne (*bhūta*) ir pārklāta ar smalko materiālo ķermeni. Prāts nodrošina domāšanu, vēlmes un emocijas. Saprāts nodrošina atmiņu un gribasspēku. Ego (viltus ego) iesaista apziņu materiālajā realitātē. Atbrīvotām personībām (viltus) ego var arī nebūt. Īstais ego ir pati dzīvā būtne, un visas dzīvās būtnes ir daļas no sākotnējās personības, kas ir viņu augstākais ego (*paramātmā* jeb virsdvēsele). Pievēršoties virsdvēselei, cilvēks atbrīvojas no viltus ego.

Šoķa — tīrība, principialitāte, pirmais no civilizācijas pamatprincipiem.

Šūdra — viena no 4 *varNām*, cilvēks ar šauru specializāciju, kurš profesionāli attīsta meistarību.

Šva-paķa — burtiski, suņu cepējs, ļoti zemas izcelsmes cilvēks, mežoņa dēls.

svētie raksti — kodētas dievišķās zināšanas. Sanskritā tos sauc nevis par "rakstiem", bet "dzirdamo" (*Šruti*) un "atceramo" (*smIti*), jo agrāk nebija vajadzības grāmatas pierakstīt. Svētie raksti ir divu veidu. Vieni ir tas, ko saka Dievs. Otri ir tas, ko Dieva līdzgaitnieki saka par viņu.

tamas — tumsība, viena no trim materiālās dabas īpašībām, skat. *guNa*.

tapas — askētisms, trešais no civilizācijas pamatprincipiem.

ticība — cilvēka izpratne par laimi. Tīrā formā ticība ir "visa laime nāk no Dieva". Tāda ticība noved pie zināšanām (BG 4.39). Ir arī iespējama surogātticība citiem laimes avotiem. Tā var mainīties laika gaitā un atšķirties dažādiem cilvēkiem. Ticība ir vadāma lieta. Ticību rada ar labiem vārdiem un sagrauj ar sliktiem. Materiālajā ķermenī mērķus uzstāda saprāts, tāpēc ticība atspoguļojas saprātā. Laime ir augstākais vadošais spēks. Ticība ir saprāta kontakts ar laimi. Pretstats: *šaubas*.

tīrība — skt. *Šoķa*, pirmais no četriem civilizācijas principiem. Tīrība ir saderīgu lietu savienojums jeb lietas atrašanās savā dabiskajā vietā. Atbilstoši individuālajai vērtību sistēmai, tīrība ir relatīva, bet tīrība, atbilstoši Dieva vērtību sistēmai, ir absolūta. To izkopj mācekļa (*brahmaķārī*) gados. Uz tās balstās *Šūdras* darbs. Tīrība cilvēkam nozīmē turēties pie nemainīgiem principiem un autoritātēm.

tri guNa — trīs īpašības, skatīt *guNa*.

tumsība — skt. *tamas*, viena no trim materiālās dabas īpašībām. Tai raksturīga darbības neesamība, resursu trūkums.

vanaprastha — trešais no 4 *āšramiem*, ko raksturo pārtikšana no uzkrājumiem (pensija). Sanskritā burtiski "došanās mežā".

varNa — cilvēka profesionālā grupa, atbilstoši viņa īpašībām un darbībai (BG 4.13). Četras *varNas* ir *Šūdra*, *vĒŠja*, *ķsatrija* un *brāhmana*.

varNa-saGkara — profesionālais juceklis, sabiedrībā neiederīgi cilvēki ar neizkoptu raksturu.

varNāŠrama — sabiedrības organizācija saskaņā ar cilvēku profesionālo dabu (*varNa*) un dzīves posmu (*āŠrama*).

vēda — Absolūta zināšanas. Gudrais Vēdavjāsa (Vjāsadēva) tās ir iedalījis 4 formālos traktātos un vēsturiskajos stāstos ("piektā vēda") (ŠB 1.4.20). Dažādas vēdu daļas ir paredzētas dažādiem āsramiem (samhitas — *brahmaṣārī*, brāhmanas — *ghāsthām*, aranjakas — *vānaprasthām*, upanišadas — *saMnjāsī*).

vĒkuntha — garīgā valstība, burtiski "netraucējoša". Tie, kas citiem rada traucējumu, visi tiek izdzīti materiālajā pasaulē, kurā mēs patreiz atrodamies. Garīgās valstības pamats ir garīgā enerģija (*sandhīnī*). Matēriju tur nav iespējams ievilkt principā. Viss tur ir dzīvs. Dvēseles, kas vēlas ciešāku saikni ar Dievu, nonāk uz *goloka-vIndāvanas*, bet garīgajā valstībā paliek citas atbrīvotas dvēseles, kuras arī neierobežo fizikas likumi. Cita starpā, vĒkunthā nepastāv ne nāve, ne slimības, ne vecums, ne dzimšana, nedz arī kādas citas ciešanas. Tur pastāv stabila daudzveidība, piemēram, dažādas mājas (pilis), transporta līdzekļi, apģērbi, ēdieni u.c.

vĒŠja — viena no 4 *varNām*, cilvēks, kas profesionāli vairo bagātību.

vīṅnāna — praktiskas (konkrētas) zināšanas. Salīdzināt ar *ḡnāna*.

vikalpa — sekundārā radīšana jeb struktūru veidošana no materiālajiem elementiem (visuma pirmtēvi līdz ar to paver iespēju zemāka līmeņa dzīvajām būtnēm, tādām kā cilvēki, saņemt materiālos ķermeņus).

ziedošana — skt. *jaḡna*, dievišķo spēku godināšana. Ziedošana atbrīvo no stihiskām nelaimēm (*adhidĒvika klēŠa*).